

ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Αξίες, πολιτικές στάσεις
και αντιφάσεις

Αντώνης Γαλανόπουλος

ON
ETERON

Οκτώβριος 2025

**Eteron - Ινστιτούτο για την Έρευνα
και την Κοινωνική Αλλαγή**

Λεωκορίου 38 - 40, Αθήνα, 105 53

Visual Designer: Χαρά Μπαλάκα

**Το παρόν έργο αδειοδοτείται υπό τους όρους της
άδειας **Creative Commons Αναφορά Δημιουργού
- Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0
Διεθνές (CC BY-NC-ND 4.0)**. Για να δείτε ένα
αντίγραφο της άδειας αυτής επισκεφτείτε τον
[ιστότοπο](#).**

Σελ.	Πίνακας Περιεχομένων
4-5	Εισαγωγή
6-7	Ποια νεολαία;
8-10	Στρεβλή αντίληψη της οικονομίας στην ομάδα 17-24
11-13	Ενδιαφέρον για την πολιτική: επιβεβαίωση στερεοτύπων
14-17	Δημοκρατία και αυταρχισμός: αντιφατικά μηνύματα
18-21	Εμπιστοσύνη στους θεσμούς: Ακόμα πιο χαμηλά για τους νέους 25-34 ετών
22-30	Εξωτερική πολιτική και διεθνής προσανατολισμός: Οι νέοι/νέες στηρίζουν Ευρώπη
31-41	Ιδεολογικοί προσδιορισμοί και δίπολα
42-49	Αξιολόγηση πολιτικών εννοιών: αποτύπωση ιδεολογικών στάσεων
50-61	Οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές: Σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δυο νεανικών ομάδων
62-64	Επίλογος
65-66	Αναφορές

Εισαγωγή

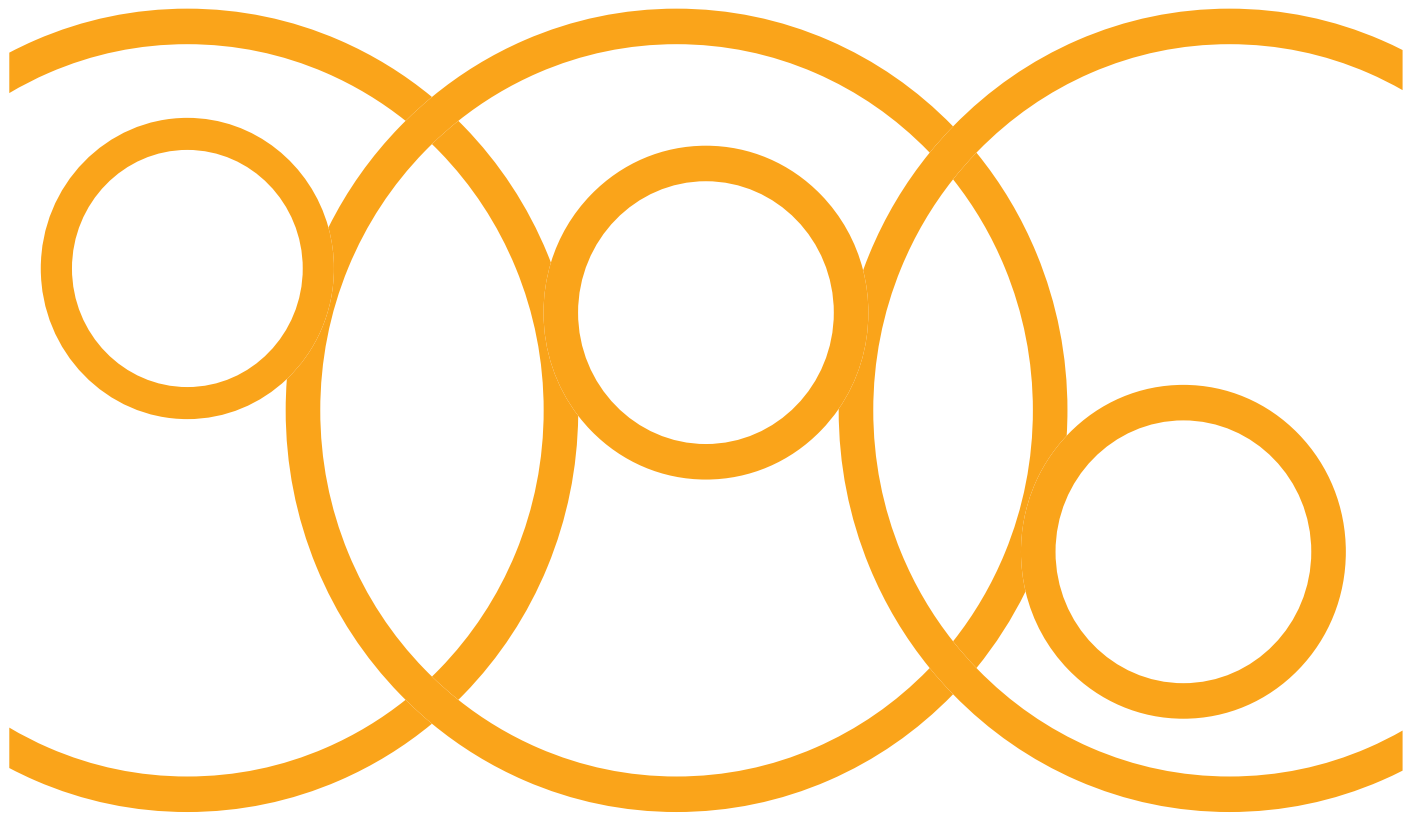

Εισαγωγή

Το Eteron – Ινστιτούτο για την Έρευνα και την Κοινωνική Αλλαγή παρουσίασε τον Απρίλιο την έρευνα «[Ακτινογραφία των Ψηφοφόρων](#)» για το 2025. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε το διάστημα 24 Μαρτίου – 4 Απριλίου 2025, σε δείγμα 2.574 πολιτών 17 ετών και άνω. Το μέγεθος του δείγματος επιτρέπει, μεταξύ άλλων, να εξετάσουμε σε βάθος και με μεγαλύτερη ασφάλεια συγκεκριμένες δημογραφικές ομάδες. Στην παρούσα ανάλυση εστιάζουμε κατά κύριο λόγο στους νέους και στις νέες 17-24 και 25-34 ετών, ενώ συμπληρωματικά εξετάζονται ορισμένες σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων.¹

Στόχος του κειμένου είναι να χαρτογραφήσουμε το αξιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η νεολαία στην Ελλάδα σήμερα. Για τον σκοπό αυτό παρουσιάζονται οι στάσεις και οι τοποθετήσεις των νέων σε όλα τα ερωτήματα της έρευνας, ομαδοποιημένα σε ενότητες (οικονομία, ιδεολογικές ταυτότητες, πολιτική συμμετοχή, εμπιστοσύνη σε θεσμούς, εξωτερική πολιτική, κοινωνικά ζητήματα και ούτω καθεξής). Ακολουθώς, παρουσιάζονται, όπου παρατηρούνται και αξιολογούνται ως σημαντικές, οι αποκλίσεις των δύο νεανικών κατηγοριών με τον γενικό πληθυσμό καθώς και οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των δυο νεανικών ομάδων. Και οι δυο διαφοροποιήσεις (νέων και γενικού πληθυσμού και μεταξύ νέων διαφορετικών ηλικιών) έχουν μεγάλη πολιτική σημασία. Αν και οι διαγενεακές διαφορές καταγράφονται και συζητούνται συχνά, οι δεύτερες μεταξύ των δυο νεανικών ομάδων προσφέρουν νέα πολύτιμα στοιχεία. Αυτή, άλλωστε, η σύγκριση μας επιτρέπει να ισχυριστούμε ότι η ομάδα με το πιο ιδιαίτερο προφίλ αυτή τη στιγμή είναι η ομάδα των νέων 25-34 ετών.

1 Όλες οι έμφυλες διαφορές που αναφέρονται στην παρούσα ανάλυση αφορούν τον γενικό πληθυσμό και όχι έμφυλες διαφορές εντός των νεανικών κατηγοριών.

Ποια νεολαία;

Ποια νεολαία;

Το πρώτο ερώτημα με το οποίο ερχόμαστε αντιμέτωποι σε κείμενα και αναλύσεις σαν αυτό είναι εύλογα το ποιοί/ποιές και με τι κριτήρια θεωρούνται νέοι/νέες, ποια είναι η νεολαία που θα μελετήσουμε. Οι περισσότεροι συμφωνούν πως δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός της νεολαίας και πως τα όρια επηρεάζονται από τα εθνικά πλαίσια και ποικίλους παράγοντες (κοινωνικούς, πολιτιστικούς, και ούτω καθεξής). Υπάρχουν τρεις τρόποι να προσεγγίσουμε το ζήτημα με βάση διαφορετικά ηλικιακά όρια: α) 15-24, που είναι ο πιο στενός ορισμός της νεολαίας και συνήθως αντιστοιχεί στην πρώτη ηλικιακή κλίμακα των ερευνών κοινής γνώμης (17-24 ετών), β) οι νέοι και νέες έως 30 ετών, που συνήθως υιοθετείται στο πεδίο των πολιτικών νεολαίας και γ) οι νέοι και οι νέες έως 34 ετών, που είναι η πιο διευρυμένη αντίληψη της κατηγορίας “νεολαία” και ως τέτοια εμφανίζεται αρκετά και στην Ελλάδα.²

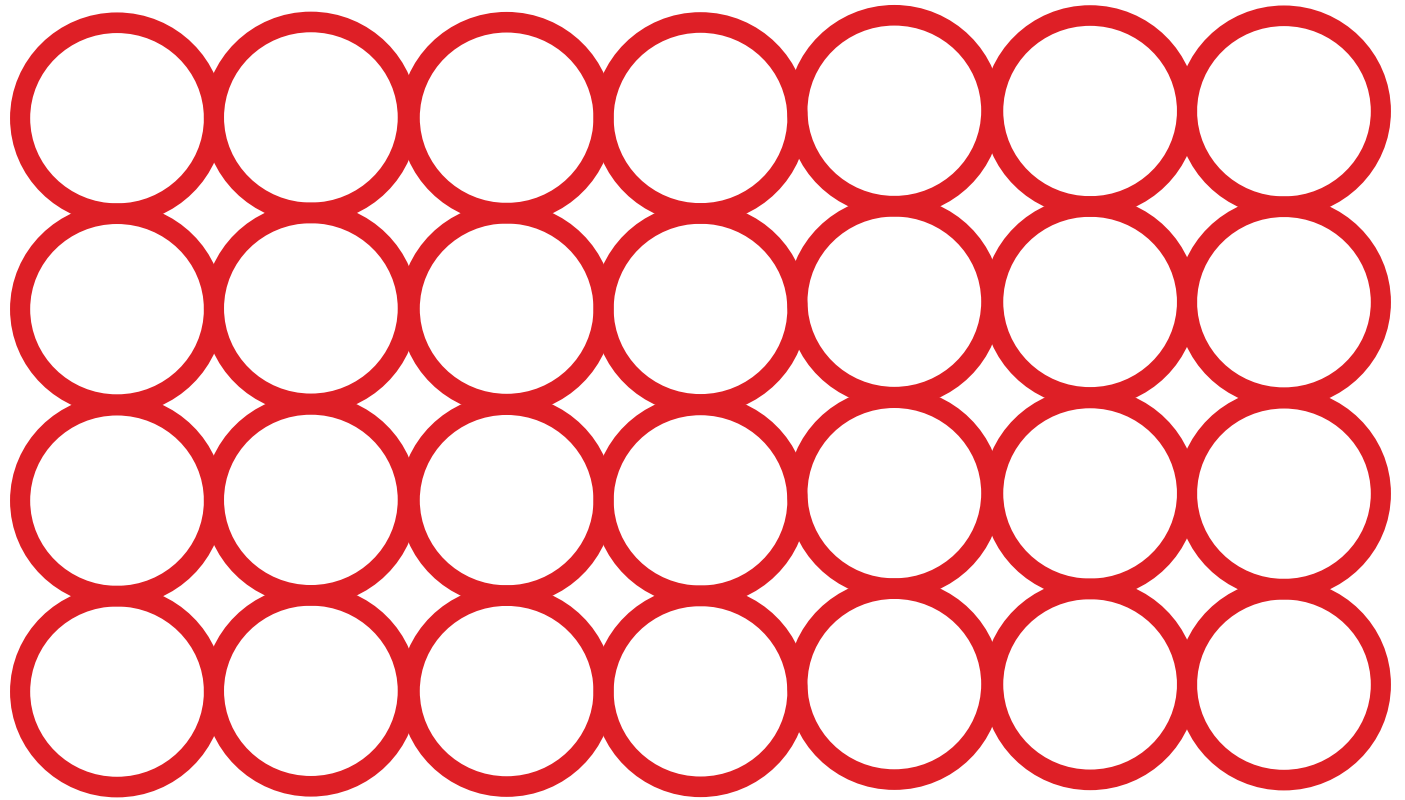
Ένας άλλος τρόπος θα ήταν να εστιάσουμε σε γενιές, λαμβάνοντας υπόψη πως στη Gen Z ανήκουν όσοι/όσες γεννήθηκαν μεταξύ 1997 και 2010 (15 έως 28 ετών) και στους Millennials όσοι/όσες γεννήθηκαν μεταξύ 1981 και 1996 (29 έως 44 ετών). Τα ηλικιακά όρια των γενεών, όμως, δεν αντιστοιχούν ακριβώς στις ηλικιακές κατηγορίες που χρησιμοποιούνται στις έρευνες κοινής του γενικού πληθυσμού και μια προσπάθεια για αναγωγές θα δημιουργούσε αρκετά προβλήματα. Προσπαθώντας να λύσουμε αυτόν τον γρίφο, στην παρούσα ανάλυση θα εστιάσουμε κυρίως στην ηλικιακή ομάδα 17-24 ετών, η οποία συγκεντρώνει την πλειοψηφία των Gen Z συμμετεχόντων, καθώς και στην αμέσως επόμενη κατηγορία των νέων 25-34 ετών, η οποία περιλαμβάνει ύστερα μέλη της Gen Z και πρώιμα μέλη της γενιάς των Millennials, που μπορούν να ενταχθούν στην πιο διευρυμένη αντίληψη της νεολαίας που είδαμε παραπάνω.³

² Πληροφορίες αντλήθηκαν από την πλατφόρμα Youth Wiki, ψηφιακή εγκυκλοπαίδεια για τις πολιτικές νεολαίας στην Ευρώπη. Μια σύντομη επισκόπηση για την Ελλάδα μπορεί να βρεθεί παρακάτω: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/greece/11-target-population-of-youth-policy>

³ Το Eteron - Ινστιτούτο για την Έρευνα και την Κοινωνική Αλλαγή υιοθετεί στις έρευνές του για την νεολαία το μεγαλύτερο ηλικιακό εύρος (17-34 ετών) και έχει εστιάσει σε αυτές τις ηλικιακές ομάδες μέσω δυο projects:

Gen-Z - Voice On: <https://eteron.org/projects/gen-z-voice-on/>

Youth - Voice On: <https://eteron.org/projects/youth-voice-on/>

Στρεβλή αντίληψη της οικονομίας στην ομάδα 17-24

Στρεβλή αντίληψη της οικονομίας στην ομάδα 17-24

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας, σχεδόν 1 στους 10 νέους (9,6%) της ηλικιακής κατηγορίας 17-24 ετών νιώθει ότι ανήκει στην ανώτερη και μεσαία προς ανώτερη οικονομική τάξη. Πρόκειται μάλιστα για το μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών της έρευνας. Είναι δυνατόν οι νέοι αυτής της ηλικίας να ανήκουν αναλογικά περισσότερο σε μια ανώτερη οικονομική τάξη από τους γονείς τους; Και ταυτόχρονα το ποσοστό των νέων που ανήκουν στην ανώτερη τάξη να είναι υψηλότερο και του γενικού πληθυσμού (7%); Ή μήπως εδώ έχουμε μια απάντηση που συνδέεται περισσότερο με την αυτό-εικόνα των νέων; Από την άλλη, μόλις το 4,5% αυτών των νέων, το χαμηλότερο ποσοστό όλων των ηλικιακών ομάδων, δηλώνει ότι ανήκει στην κατώτερη τάξη. Τέτοια αναλογία 1 προς 2 μεταξύ κατώτερης και ανώτερης τάξης δεν εντοπίζεται σε καμία άλλη ηλικιακή ομάδα.

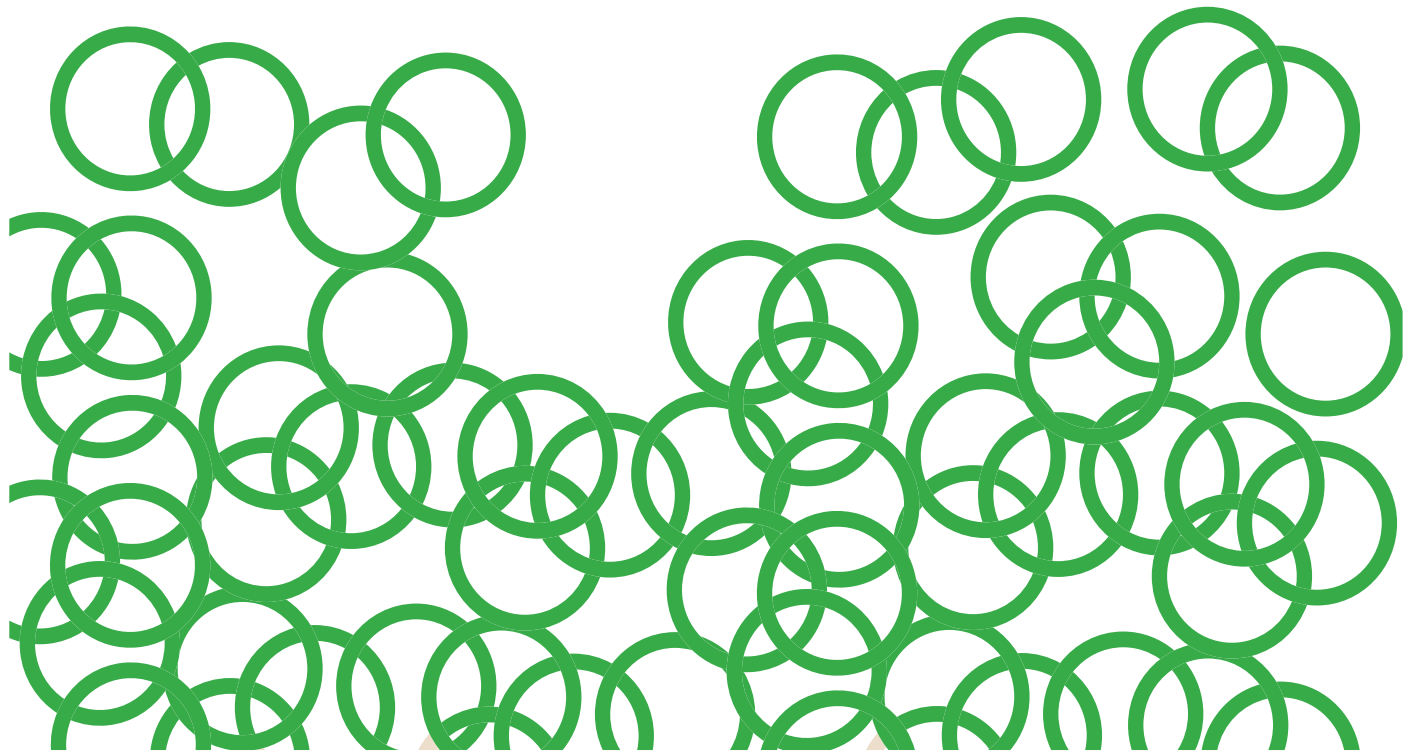
Είναι, επίσης, ιδιαίτερα δηλωτικό πως το ποσοστό όσων δηλώνουν ότι ανήκουν στην κατώτερη τάξη υπερδιπλασιάζεται στην αμέσως επόμενη ηλικιακή κατηγορία των νέων 25-34 ετών. Μόλις περνάμε το τυπικό κατώφλι μεταξύ φοιτητικής και εργασιακής ζωής το ποσοστό των ερωτώμενων που δηλώνουν ότι ανήκουν στην κατώτερη τάξη ανεβαίνει από το 4,5% στο 11%. Υπερδιπλάσιο είναι και το ποσοστό του γενικού πληθυσμού που δηλώνει ότι ανήκει στην κατώτερη τάξη (10,4%).

Αντίστοιχα ευρήματα συναντούμε και στην ερώτηση για το οικογενειακό εισόδημα, όπου εκ νέου οι νέοι φαίνεται να έχουν στρεβλή αντίληψη του εισοδήματος της οικογένειάς τους. Το 17,9% των νέων 17-24 ετών δηλώνει ότι το οικογενειακό του εισόδημα περισσεύει για αποταμίευση και επενδύσεις. Πρόκειται για το μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με κάθε άλλη ηλικιακή κατηγορία και, κατα συνέπεια, για ένα ποσοστό αισθητά μεγαλύτερο από αυτό του γενικού πληθυσμού (10,8%). Το ίδιο δηλώνει σε ποσοστό άνω του γενικού πληθυσμού και η ηλικιακή ομάδα 25-34 (13,2%). Από την άλλη, εντύπωση προκαλεί πως μόλις το 1,4% των νέων 17-24 ετών δηλώνει πως το οικογενειακό εισόδημα δεν φτάνει για τα απαραίτητα και πως αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες. Είναι ένα τόσο χαμηλό ποσοστό (το μικρότερο ποσοστό μεταξύ όλων των ηλικιακών ομάδων) που υποδηλώνει μια ουσιώδη απόσταση

μεταξύ των εκτιμήσεων όλων των υπόλοιπων ερωτώμενων. Το ποσοστό αυτό στην ηλικιακή κατηγορία 25-34 ετών ανεβαίνει στο 11,8% και στον γενικό πληθυσμό στο 12%.

Παρότι 1 στους 6 νέους ηλικίας 17-24 εκτιμά ότι το οικογενειακό του εισόδημα του επιτρέπει να κάνει αποταμίευση και επενδύσεις, μόνο 1,8%, το χαμηλότερο όλων των κατηγοριών, δηλώνει πολύ ικανοποιημένο από την προσωπική οικονομική του κατάσταση. Η εικόνα αλλάζει αν συνυπολογίσουμε την επιλογή «μάλλον ικανοποιημένοι». Με βάση το άθροισμα, η κατηγορία 17-24 είναι η πιο ικανοποιημένη με 21,7%, ελάχιστα μπροστά από την κατηγορία των 65 ετών και άνω που έρχεται δεύτερη με 21,6%. Σημαντική είναι και η απόκλιση των ποσοστών που δηλώνουν δυσανεξία με την προσωπική οικονομική κατάσταση. Σχεδόν 1 στους 3 ερωτώμενους (31,6%) δηλώνει πολύ δυσανεξισμένος με την προσωπική οικονομική κατάστασή του. Το μεγαλύτερο ποσοστό εντοπίζεται στους νέους 25-34 ετών (34,3%) ενώ αντίθετα το χαμηλότερο στους νέους 17-24 ετών (10,5%). Πρόκειται ξανά για μια σημαντική διαφορά, τρεις φορές μεγαλύτερο ποσοστό αυτή τη φορά, τόσο από τον γενικό πληθυσμό όσο και από την αμέσως επόμενη ηλικιακή κατηγορία.

Στα τρία ερωτήματα που εξετάσαμε εδώ, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες διαφορές μεταξύ των δύο φύλων. Υπάρχει μια μόνο εξαίρεση. Η πιο σημαντική διαφορά είναι πως οι γυναίκες δηλώνουν σε αρκετά μεγαλύτερο ποσοστό (34,5%) πολύ δυσανεξισμένες από την προσωπική τους κατάσταση από ό,τι οι άνδρες (28,5%).

Ενδιαφέρον για την πολιτική: επιβεβαίωση στερεοτύπων

Ενδιαφέρον για την πολιτική: επιβεβαίωση στερεοτύπων

Οι ερωτήσεις που δείχνουν το ενδιαφέρον των ερωτώμενων για την πολιτική φαίνεται να επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό στερεότυπα που θέλουν τους νέους και τις γυναίκες να εκφράζουν μικρότερο ενδιαφέρον. Το 63,3% (11,4% κάτω από τον γενικό πληθυσμό) των νέων ηλικίας 17-24 ετών δηλώνει ότι ενδιαφέρεται αρκετά και πολύ για την πολιτική, με μόλις το 21,3% -το χαμηλότερο ποσοστό όλων των ηλικιακών ομάδων- να εκφράζει πολύ υψηλό ενδιαφέρον για την πολιτική. Από την άλλη αυτό δεν σημαίνει πως είναι τελείως απαθείς απέναντι στην πολιτική. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον πως μόνο το 4,7% των νέων δηλώνει πως δεν έχει κανένα ενδιαφέρον για την πολιτική, το χαμηλότερο ποσοστό όλων των ηλικιακών ομάδων και αισθητά χαμηλότερο του γενικού πληθυσμού. Αυτό που παρατηρείται είναι μια μεγάλη συγκέντρωση στην απάντηση «όχι και τόσο» με ένα 32%, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο του γενικού πληθυσμού, που εκφράζει έτσι μια αποστασιοποίηση αλλά όχι συνολική απόρριψη.

Η διαφορά στην έκφραση ενδιαφέροντος για την πολιτική μεταξύ των δύο φύλων είναι 11,5 μονάδες. Οι άνδρες εκφράζουν ένα αρκετά ή πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για την πολιτική σε ποσοστό 80,5% έναντι 69% των γυναικών, και αντίστοιχα οι γυναίκες δηλώνουν όχι και τόσο υψηλό ή κανένα ενδιαφέρον για την πολιτική σε ποσοστό 30,8% έναντι 19,2% των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόσταση (13,5% διαφορά) των δύο ομάδων παρατηρείται μεταξύ όσων δηλώνουν ότι έχουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για την πολιτική με τους άνδρες να επιλέγουν αυτήν την απάντηση σε ποσοστό 35,7% και τις γυναίκες σε ποσοστό μόλις 22,2%.

Την ίδια εικόνα συναντούμε και στην ερώτηση σχετικά με τις αναρτήσεις πολιτικού περιεχομένου στα social media. Οι νέοι ηλικίας 25-34 ετών είναι πολύ κοντά στην τάση του γενικού πληθυσμού. Οι νέοι ηλικίας 17-24 ετών, όμως, διαφοροποιούνται αισθητά με το 59,9% (+10% από τον γενικό πληθυσμό) αυτών να δηλώνουν ότι δεν κάνουν ποτέ τέτοιες αναρτήσεις και σχόλια. Συνολικά, οι δυο αρνητικές επιλογές συγκεντρώνουν 86,9% (+11,3% από τον γενικό πληθυσμό), ενώ στον αντίποδα πολιτικές αναρτήσεις αρκετά ή πολύ συχνά κάνει μόνο το 13,1% (-10,6% από τον γενικό πληθυσμό) των νέων 17-24 ετών. Αντίστοιχα, οι γυναίκες αποφεύγουν να τοποθετούνται πολιτικά στα social me-

δια, με το 56,9% (έναντι 42,5% των ανδρών) να δηλώνει ότι δεν κάνει ποτέ τέτοιες αναρτήσεις. Το συνολικό ποσοστό των δυο αρνητικών επιλογών ανεβαίνει στο 79,8%, έναντι 71,1% στον ανδρικό πληθυσμό.

Δημοκρατία και αυταρχισμός:

αντιφατικά μηνύματα

Δημοκρατία και αυταρχισμός: αντιφατικά μηνύματα

Σε όλα τα σχετικά ερωτήματα οι γυναίκες εμφανίζονται γενικώς πιο υποστηρικτικές προς τη δημοκρατία και λιγότερο υποστηρικτικές προς αυταρχικές τάσεις. Εξαίρεση αποτελεί το ερώτημα για τον βαθμό ικανοποίησης από τον τρόπο λειτουργίας της δημοκρατίας σήμερα. Υπενθυμίζουμε ότι εκεί το 74,3% του γενικού πληθυσμού δηλώνει δυσαρεστημένο από τη λειτουργία της δημοκρατίας και δεν παρατηρείται κάποια ιδιαίτερη έμφυλη διαφοροποίηση.

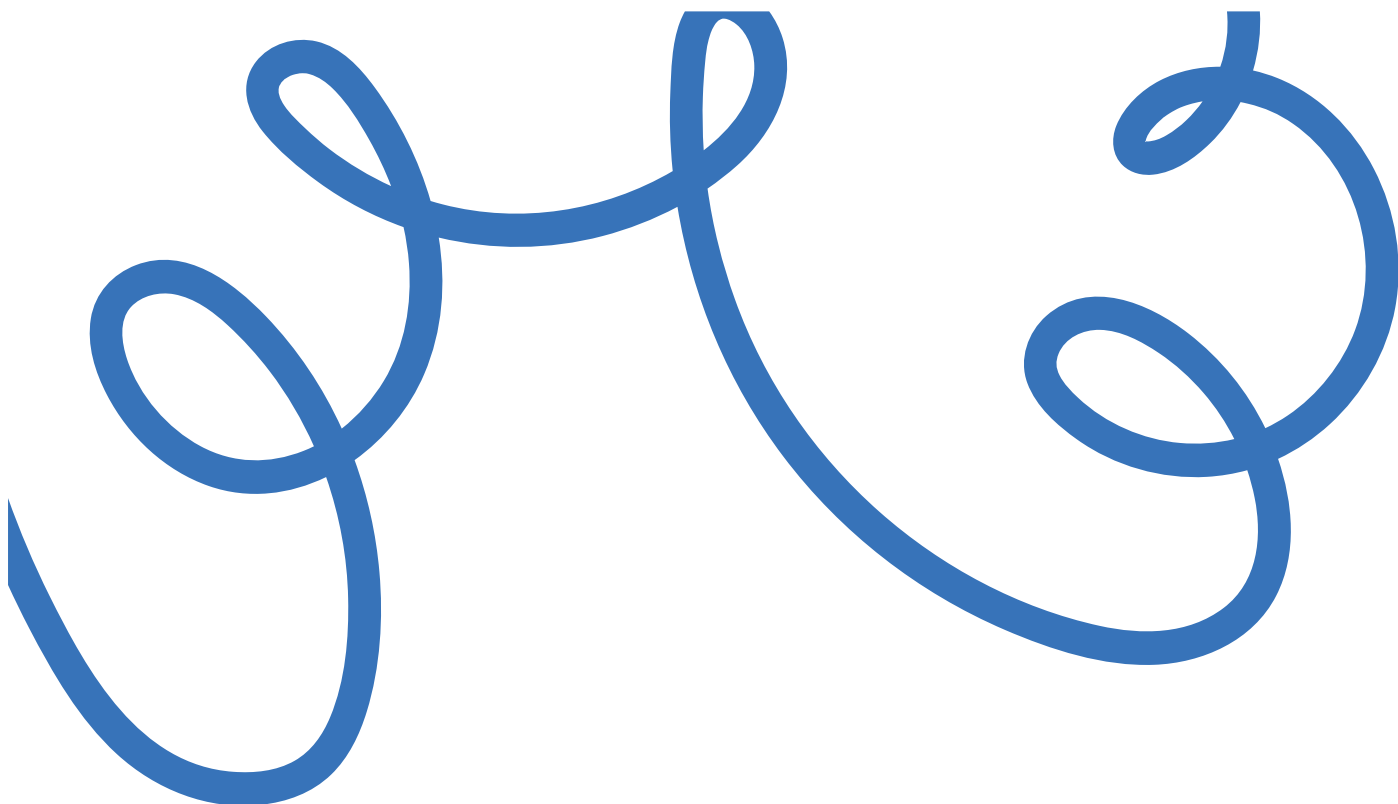
Οι άνδρες διαφωνούν με τη δήλωση ότι δεν υπάρχει καλύτερο πολίτευμα από την κοινοβουλευτική δημοκρατία σε ποσοστό 18,4%, 3,3% παραπάνω από ο,τι οι γυναίκες (15,1%). Μια τέτοια θέση αποτελεί υπόβαθρο για ενδεχόμενες αυταρχικές τάσεις, γεγονός που αποδεικνύεται στα επόμενα συναφή ερωτήματα. Χαρακτηριστικά, το 17,7% του ανδρικού δείγματος εκτιμά ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η δικτατορία ίσως να είναι προτιμότερη της δημοκρατίας, ποσοστό μεγαλύτερο κατά 5,4 μονάδες από το αντίστοιχο του γυναικείου δείγματος (12,3%). Αντίστοιχα, η υποστήριξη των ανδρών σε έναν ισχυρό πρωθυπουργό που θα έπαιρνε τις αποφάσεις μόνος του χωρίς να λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη του το κοινοβούλιο και τις εκλογές είναι και πάλι υψηλότερη με διαφορά σχεδόν 5 μονάδων (16,5% έναντι 11,7% στις γυναίκες). Αυτή η έστω και μικρή διαφορά που επαναλαμβάνεται σε κάθε μια από τις τρεις αυτές ερωτήσεις υποδεικνύει ένα μοτίβο, μια τάση προς τον αυταρχισμό που εκδηλώνεται εν τέλει πλήρως στο ζήτημα της υποστήριξης της ακροδεξιάς. Ο ανδρικός πληθυσμός θεωρεί πως η ενίσχυση της ακροδεξιάς στην Ευρώπη αποτελεί θετική εξέλιξη για τη δημοκρατία σε ποσοστό υπερδιπλάσιο από αυτό των γυναικών. Μόλις 1 γυναίκα στις 10 αντιμετωπίζει ως θετική αυτή την εξέλιξη (10,8%) έναντι σχεδόν 1 στους 4 άνδρες (23,7%).

Πιο πολύπλοκα είναι τα ευρήματα όσον αφορά τις στάσεις των νέων απέναντι σε αυτά τα ερωτήματα. Το μικρότερο ποσοστό ικανοποίησης (άθροισμα επιλογών “ικανοποιημένος” και “μάλλον ικανοποιημένος”) με τον τρόπο λειτουργίας της δημοκρατίας σήμερα καταγράφεται στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών, με μόλις 11,4%. Όπως είναι εύλογο, τα υψηλότερα ποσοστά δυσαρέσκειας εντοπίζονται στις δυο νεότερες ηλικιακές κατηγορίες και μάλιστα με σχεδόν ίδια ποσοστά, 87,2% για τους νέους και τις

νέες 17-24 ετών και 87,1% για τους 25-34 ετών. Η πολύ υψηλή αυτή δυσαρέσκεια οδηγεί σε αυξημένα νούμερα αμφισβήτησης της δημοκρατίας. Οι δύο ηλικιακές ομάδες με τα μεγαλύτερα ποσοστά διαφωνίας με τη δήλωση πως δεν υπάρχει, παρά τα προβλήματά της, καλύτερο πολίτευμα από την κοινοβουλευτική δημοκρατία είναι και πάλι οι δυο νεότερες ομάδες: 21,7% οι νέοι και οι νέες 25-34 ετών και 20,2% οι 17-24 ετών. Ένας στους πέντε νέους φαίνεται να εκφράζει μια σοβαρή αμφισβήτηση απέναντι στην κοινοβουλευτική δημοκρατία. Μετουσιώνεται, όμως, σε υποστήριξη αυταρχικών επιλογών; Στις αντίστοιχες ερωτήσεις τα ποσοστά υποστήριξης αυταρχικών επιλογών μειώνονται. Ενδεικτικά, μόλις το 9,9% των νέων 17-24 ετών εκτιμά ότι μπορεί η δικτατορία να είναι σε ορισμένες περιπτώσεις προτιμότερη από τη δημοκρατία. Ελαφρώς κάτω του γενικού πληθυσμού είναι το ποσοστό των νέων 25-34 ετών (14%). Σε μονοψήφιο ποσοστό (7,9%) κινείται και η στήριξη των νέων 17-24 ετών προς έναν ισχυρό και ανεξέλεγκτο πρωθυπουργό. Είναι δε η μόνη ηλικιακή ομάδα στην οποία η στήριξη σε μια τέτοια θέση μένει σε μονοψήφιο ποσοστό, με τον γενικό πληθυσμό να κινείται στο 14,1% και τους νέους 25-34 ετών στο 14,4%. Τέλος, οι νέοι και οι νέες ηλικίας 17-24 ετών εκφράζουν τη μικρότερη θετική αξιολόγηση για την άνοδο της ακροδεξιάς, και πάλι με ένα μονοψήφιο ποσοστό που αγγίζει το 9,5%. Αυτό το εύρημα χρειάζεται την προσοχή μας, καθώς την ίδια ώρα το ποσοστό των νέων αυτής της ηλικίας που δηλώνει ότι η άνοδος της ακροδεξιάς συνιστά αρνητική εξέλιξη είναι επίσης το μικρότερο μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών (54,7%). Ένας στους πέντε (22,8%) δηλώνει ότι αυτή η άνοδος δεν αποτελεί ούτε αρνητική ούτε θετική εξέλιξη ενώ ένα 12,3% δεν παίρνει θέση καθόλου. Τα δύο τελευταία αυτά ποσοστά είναι τα μεγαλύτερα μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών. Αυτό επιτρέπει τα ποσοστά των δυο αξιολογήσεων, είτε της αρνητικής είτε της θετικής, να παραμένουν χαμηλά σε σχέση με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες και κάνουν πιο δύσκολη την ερμηνεία τους σε σύγκριση με ερωτήσεις που έχουν πιο καθαρές τοποθετήσεις. Μια τόσο χαμηλή θετική αξιολόγηση της ακροδεξιάς θα μπορούσε να δείχνει και μειωμένη στήριξη προς την εγχώρια ακροδεξιά ή προς συντηρητικές θέσεις. Γνωρίζουμε από την [ανάλυση της ψήφου](#) στις Ευρωεκλογές του 2024 πως αυτό δεν ισχύει, καθώς

το άθροισμα των ψήφων σε τέσσερα ακροδεξιά κόμματα έφτασε στην ηλικιακή ομάδα 17-24 ετών το 19,1% . Επιπλέον, η ανάλυση που θα ακολουθήσει θα μας δώσει μια σαφέστερη εικόνα σχετικά με τις συντηρητικές -ή μη- θέσεις των νέων.

Εμπιστοσύνη στους θεσμούς:

**Ακόμα πιο χαμηλά
για τους νέους
25-34 ετών**

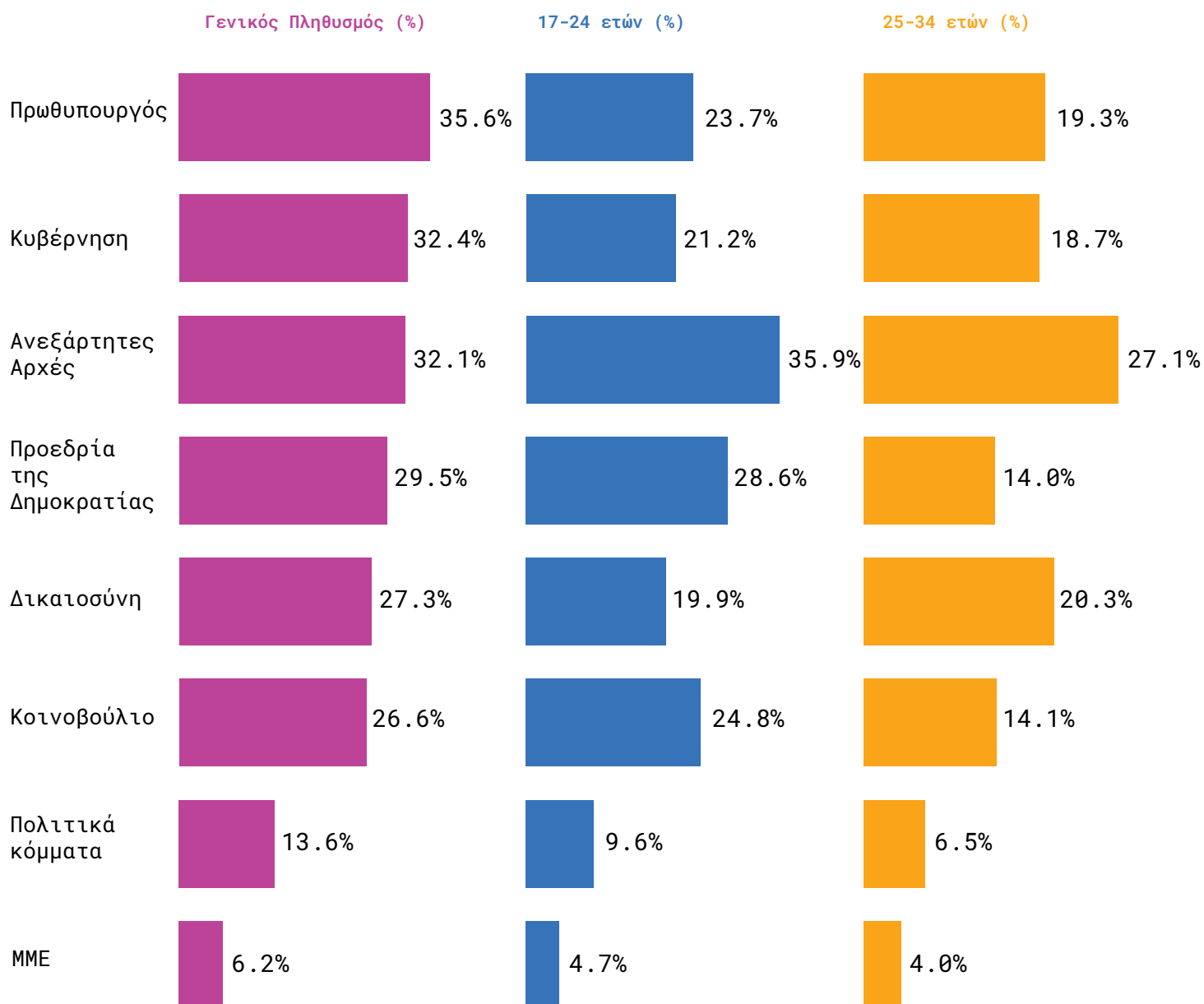
Εμπιστοσύνη στους θεσμούς: Ακόμα πιο χαμηλά για τους νέους 25-34 ετών

Οι νέοι και οι νέες ηλικίας 25-34 ετών επιδεικνύουν τον χαμηλότερο βαθμό εμπιστοσύνης απέναντι στη πλειοψηφία των προς εξέταση θεσμών. Παρατηρούνται δε σημαντικές διαφορές μεταξύ αυτής της ομάδας και των νέων ηλικίας 17-24 ετών. Ας δούμε παρακάτω με περισσότερες λεπτομέρειες την εικόνα σχετικά με τους δείκτες εμπιστοσύνης αυτών των ομάδων. Μόνο το 14% των νέων 25-34 ετών δηλώνει ότι εμπιστεύεται αρκετά ή πολύ τον θεσμό της προεδρίας της Δημοκρατίας. Το ποσοστό αυτό διπλασιάζεται στην νεότερη κατηγορία και φτάνει στο 28,6%, ποσοστό αντίστοιχο του γενικού πληθυσμού (29,5%). Αντίστοιχη είναι η εικόνα και στον θεσμό του κοινοβουλίου. Οι νέοι και οι νέες ηλικίας 25-34 ετών εκφράζουν εμπιστοσύνη απέναντι στον θεσμό αυτόν σε ποσοστό μόνο 14,1%, οι νεότεροι τους εκφράζουν και πάλι διπλάσιο ποσοστό εμπιστοσύνης που φτάνει στο 24,8%. Στην περίπτωση του θεσμού της προεδρίας της Δημοκρατίας και του κοινοβουλίου συναντάμε τη μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ των δύο αυτών ομάδων. Το ποσοστό έκφρασης εμπιστοσύνης των δυο αυτών ομάδων συμπίπτει ή είναι εξαιρετικά κοντά στις περιπτώσεις των ΜΜΕ (4% στην ομάδα 25-34 και 4,7% στην ομάδα 17-24) και της Δικαιοσύνης (19,9% στην ομάδα 17-24 και 20,3% στην ομάδα 25-34). Η εμπιστοσύνη και των δυο ηλικιακών ομάδων βρίσκεται κάτω του 10% απέναντι σε πολιτικά κόμματα και ΜΜΕ. Ενώ η εμπιστοσύνη των νέων 25-34 ετών βρίσκεται κάτω από το 20% σε 6 από τους 8 θεσμούς, με μόνες εξαιρέσεις τη δικαιοσύνη (20,3%) και τις ανεξάρτητες αρχές (27,1%).

Αν εξετάσουμε την κατάταξη του δείκτη εμπιστοσύνης του γενικού πληθυσμού και των δυο νεανικών ομάδων που εξετάζουμε στο παρόν report, θα δούμε ότι η σειρά κατάταξης αλλάζει ουσιαστικά. Το μόνο σημείο συμφωνίας είναι ότι οι δύο τελευταίες θέσεις της κατάταξης ανήκουν και στις τρεις περιπτώσεις στα πολιτικά κόμματα και στα ΜΜΕ.

Εμπιστοσύνη σε θεσμούς

Σύγκριση ανά ηλικιακή ομάδα

Οι έμφυλες διαφορές ως προς τον δείκτη εμπιστοσύνης απέναντι στους θεσμούς είναι περιορισμένες. Με εξαίρεση τις ανεξάρτητες αρχές όπου τα ποσοστά εμπιστοσύνης είναι σχεδόν ίδια (32,2 για τους άνδρες και 32,1 για τις γυναίκες), σε όλες τις άλλες περιπτώσεις οι γυναίκες δείχνουν έναν ελαφρώς υψηλότερο βαθμό εμπιστοσύνης απέναντι στους θεσμούς με διαφορές που κυμαίνονται από το +1,3 στην περίπτωση των πολιτικών κομμάτων έως το +3,8 στην περίπτωση της Προεδρίας της Δημοκρατίας.

Εξωτερική πολιτική και διεθνής προσανατολισμός:

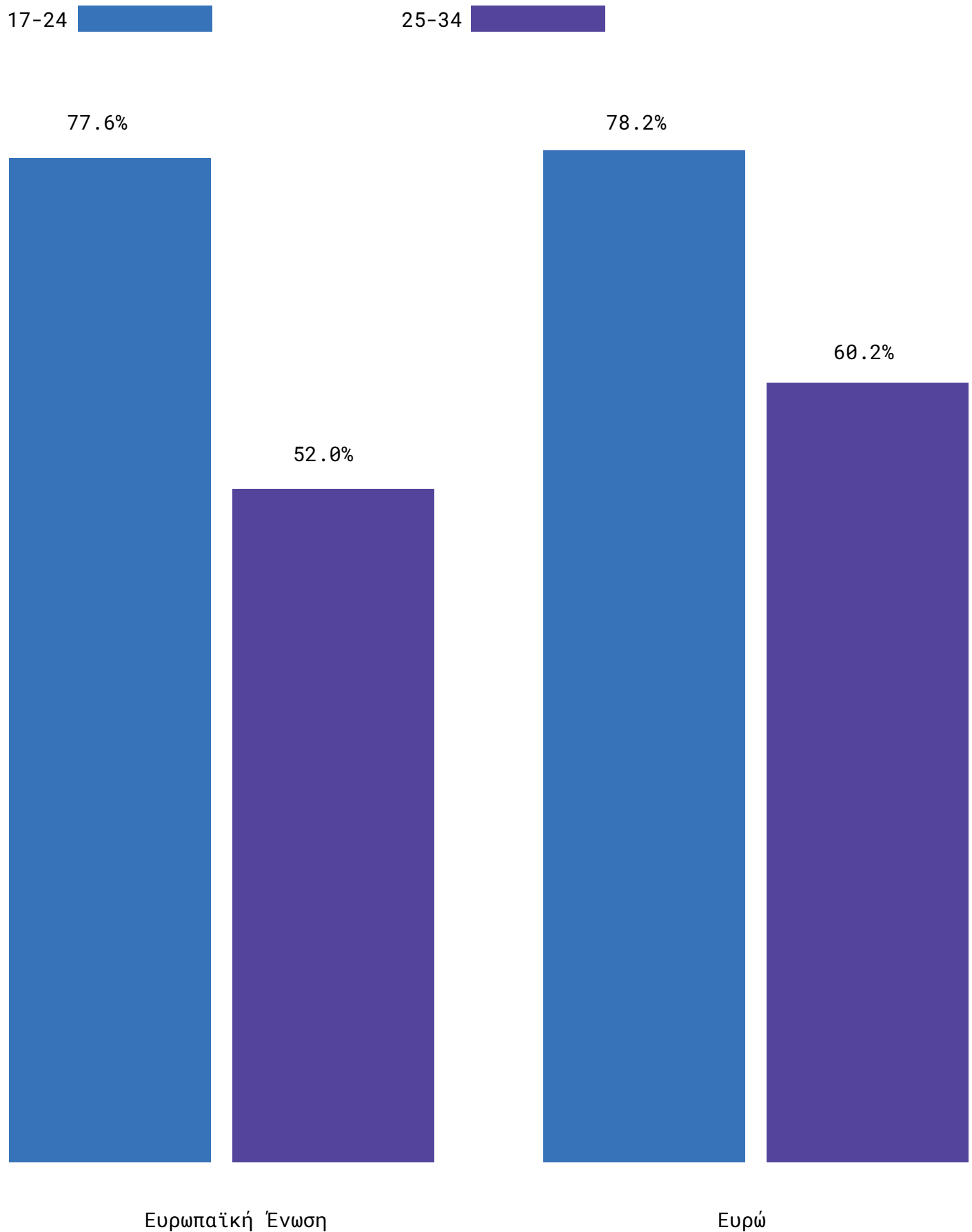

Οι νέοι/νέες στηρίζουν την Ευρώπη

**Εξωτερική
πολιτική
και διεθνής
προσανατολισμός:
Οι νέοι/νέες
στηρίζουν
την ευρώπη**

Οι νέοι και οι νέες 17-24 ετών υιοθετούν, σύμφωνα με την έρευνα, μια έντονα φιλοευρωπαϊκή στάση. Εμφανίζουν το μεγαλύτερο ποσοστό θετικής αξιολόγησης της συμμετοχής της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (77,6%, +14,7% από τον γενικό πληθυσμό) και το μεγαλύτερο ποσοστό υποστήριξης της παραμονής της χώρας στο ευρώ (78,2%). Η εικόνα διαφοροποιείται αισθητά στην επόμενη ηλικιακή κατηγορία με τους νέους/νέες 25-34 ετών να εμφανίζονται πολύ πιο επιφυλακτικοί απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η θετική αποτίμηση της Ε.Ε. υποχωρεί στο 52% (-10,9% από τον γενικό πληθυσμό), το χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ όλων των ηλικιακών ομάδων. Αντίστοιχα, σημαντική απόκλιση έχουν οι δυο νεανικές ομάδες και ως προς τον βαθμό υποστήριξης του ευρώ, με το ποσοστό εδώ να υποχωρεί στο 60,2%. Κατα συνέπεια, ένας στους δύο (52,9%) νέους/νέες 17-24 ετών επιλέγουν τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση έναντι οποιασδήποτε άλλης εναλλακτικής προνομιακής συμμαχίας για τη χώρα μας ενώ οι νέοι/νέες 25-34 ετών έχουν το μικρότερο ποσοστό στήριξης (35,9%) αυτής της επιλογής, χωρίς όμως να προκρίνουν κάποια άλλη εναλλακτική έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η απάντηση ότι είναι προτιμότερο η χώρα να μην αναπτύξει καμία προνομιακή συμμαχία συγκεντρώνει ένα χαμηλό διψήφιο ποσοστό (μεταξύ 10-15%) σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες, πλην των νέων 17-24 ετών, μεταξύ των οποίων το ποσοστό αυτό υποχωρεί στο 6%. Φαίνεται πως οι νέοι και οι νέες εκδηλώνουν μια στάση κατά του απομονωτισμού. Η ίδια ηλικιακή ομάδα εκφράζει το χαμηλότερο ποσοστό (7,7%) υπέρ της επιλογής της Ρωσίας ως προνομιακού συμμάχου της χώρας, σε αντίθεση με την επόμενη ομάδα των νέων 25-34 ετών όπου το ποσοστό ανεβαίνει στο 12,4%.

Θετική στάση για Ε.Ε. & ευρώ

Ενώ βλέπουμε σημαντικές διαφοροποιήσεις με βάση την ηλικία, δεν μπορούν να εντοπιστούν αντίστοιχες έμφυλες διαφοροποιήσεις ως προς αυτά τα ζητήματα. Μόνη εξαίρεση συνιστά ενδεχομένως το ζήτημα των συμμαχιών, όπου οι άνδρες εμφανίζονται να είναι πιο θετικοί (17,1%) απέναντι σε μια συμμαχία με τις Η.Π.Α. σε σχέση με τις γυναίκες (10%), χωρίς να εμφανίζονται αντίστοιχες αποκλίσεις στις άλλες εναλλακτικές επιλογές. Η διαφοροποίηση ίσως προκύπτει από το γεγονός πως οι γυναίκες επιλέγουν να μην απαντήσουν στην ερώτηση αυτό σε ποσοστό σχεδόν διπλάσιο σε σχέση με τους άνδρες (13,4% έναντι 7,1%).

Ιδιαίτερα ενδιαφέροντα είναι τα ευρήματα και σε άλλα ερωτήματα που αφορούν ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και διεθνών σχέσεων. Οι νέοι και οι νέες και των δυο ηλικιακών κατηγοριών εκφράζουν τη χαμηλότερη στήριξη στην αύξηση των αμυντικών δαπανών της χώρας (17-24: 10,5%, 25-34: 15,5%). Ένα πολύ υψηλό ποσοστό (79,1%) των νέων 17-24 ετών τάσσεται υπέρ της μείωσης των αμυντικών δαπανών. Στο δίπολο συνεχής διάλογος ή σκληρή στάση απέναντι στην Τουρκία, αναδεικνύεται ένα μεγάλο χάσμα μεταξύ των νέων 17-24 ετών και του υπόλοιπου πληθυσμού. Οι διαφορές είναι μεγάλες ακόμα και μεταξύ των δύο νεανικών ηλικιακών ομάδων που εξετάζουμε στην παρούσα ανάλυση. Το συντριπτικό 79,8% των νέων 17-24 ετών τάσσεται υπερ του συνεχούς διαλόγου με την Τουρκία. Το ποσοστό αυτό είναι άνω των 20 μονάδων μεγαλύτερο από τον γενικό πληθυσμό (51,6%, +28,2%), από την ηλικιακή ομάδα με το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό στήριξης αυτής της θέσης (65+ ετών: 59,6%, +20,2%) και από την ηλικιακή ομάδα των νέων 25-34 ετών (54,2%, +25,6%). Αντίστοιχα, μόλις ένας στους δέκα νέους ηλικίας 17-24 ετών (11,4%) τάσσεται υπέρ της σκληρής στάσης. Υπέρ της σκληρής στάσης τάσσεται σχεδόν το 40% του γενικού πληθυσμού (39,5%) και σχεδόν ένας στους τρεις νέους ηλικίας 25-34 ετών (33,7%). Οι διαφορές είναι τόσο μεγάλες που υποδηλώνουν μια εντελώς διαφορετική αντίληψη και στάση των νέων 17-24 ετών στο ζήτημα των σχέσεων της χώρας με την Τουρκία. Σημαντική είναι και η διαφοροποίηση ανδρών-γυναικών στα ζητήματα που αφορούν την Τουρκία. Η μεγάλη πλειοψηφία των γυναικών (69,8%, έναντι 57% των ανδρών) ζητά τη μείωση των στρατιωτικών δαπανών, ενώ οι άνδρες επιθυμούν με μεγαλύτερα ποσοστά (46,6% έναντι 32,5% των γυναικών) να είμαστε σκληροί με την Τουρκία ακόμα και αν υπάρχει ενδεχόμενο

μελλοντική σύρραξης.

Από τα παραπάνω δεν μπορεί να εξαχθεί μια ενιαία θέση σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Για παράδειγμα, στο ζήτημα της Συμφωνίας των Πρεσπών η εικόνα διαφοροποιείται. Οι νέοι/ νέες 17-24 ετών εκφράζουν τη μικρότερη θετική αποτίμηση της συμφωνίας μεταξύ των δύο χωρών. Σχεδόν ένας στους δύο νέους και των δυο ηλικιακών ομάδων θεωρεί τη συμφωνία κακή και μάλλον κακή (52,5% στους 17-24 ετών και 48,1% στους 25-34 ετών).

Σε σχέση με τις ανοικτές συγκρούσεις στη Γάζα και την Ουκρανία παρατηρούνται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις στη νέα γενιά σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Σε επίπεδο γενικού πληθυσμού η επικρατέστερη απάντηση μεταξύ των ερωτώμενων είναι η μη επιλογή πλευράς (40,9% στον πόλεμο στη Γάζα και 42,3% στον πόλεμο στην Ουκρανία). Η τάση αυτή αποτυπώνεται σε μεγάλο βαθμό και στους νέους⁴ αλλά την ίδια στιγμή βλέπουμε επιμέρους μετατοπίσεις. Χαρακτηριστικά, η στήριξη προς το Ισραήλ βρίσκεται σε μονοψήφια ποσοστά και στις δυο νεανικές ηλικιακές κατηγορίες. Μόνο αυτές οι δύο ομάδες παρουσιάζουν μονοψήφιο ποσοστό, με αποκορύφωμα το 3,3% μεταξύ των νέων 17-24 ετών (και 8,4% στην κατηγορία 25-34 ετών). Αντίστοιχα, τα δυο υψηλότερα ποσοστά υποστήριξης προς την Παλαιστίνη εντοπίζονται επίσης σε αυτές τις δύο ομάδες, με 4 στους 10 ερωτώμενους να εκφράζει αυτή τη θέση (42,9% στους 17-24 ετών και 44,1% στους 25-34 ετών). Στην περίπτωση του πολέμου της Ρωσίας στην Ουκρανία οι δύο ηλικιακές ομάδες διαφοροποιούνται έντονα στην περίπτωση της Ρωσίας. Ενώ η στήριξη προς την Ουκρανία κινείται σχεδόν σε ίδια επίπεδο (38,5% μεταξύ των νέων 17-24 ετών και 34,9% μεταξύ των 25-34 ετών), οι νέοι/ νέες 17-24 ετών εκφράζουν ελάχιστη στήριξη απέναντι στη Ρωσία, με ένα πενιχρό 1,8%. Αντιθέτως, οι νέοι/ νέες 25-34 ετών εκφράζουν μια στήριξη προς τη Ρωσία σε ποσοστό 14,6%, ποσοστό που αν και είναι αισθητά υψηλότερο από τους νεότερους τους, παραμένει το δεύτερο χαμηλότερο μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών.

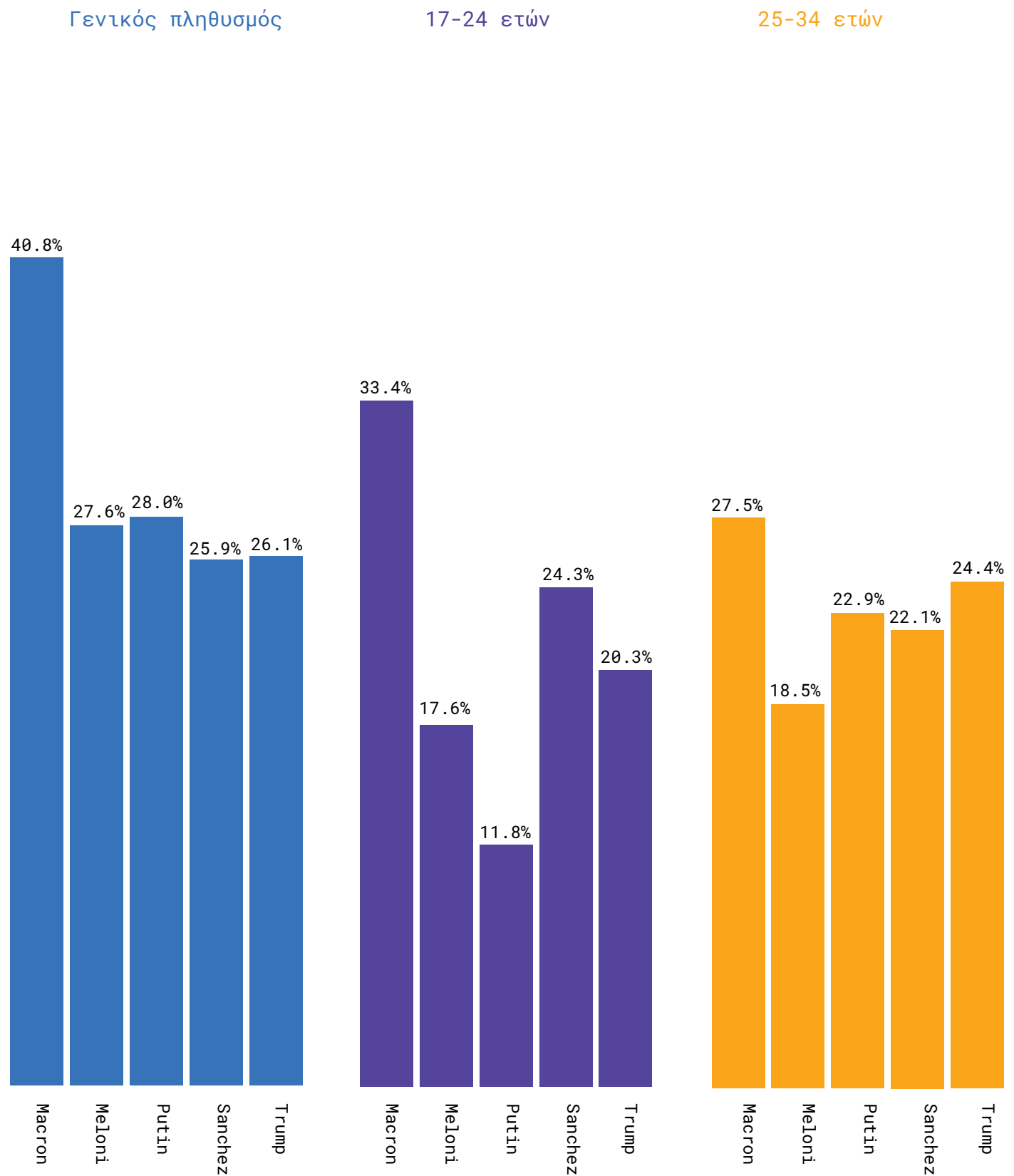
⁴ Στους νέους και τις νέες 25-34 ετών η επιλογή της ουδετερότητας ή της μη έκφρασης θέσης κινείται κοντά στο ποσοστό του γενικού πληθυσμού (36,2% στην περίπτωση του πολέμου στη Γάζα και 41,3% στην περίπτωση του πολέμου στην Ουκρανία). Στην ηλικιακή κατηγορία 17-24 ετών τα ποσοστά αυτά ξεπερνούν το 50% (50,9% για τη Γάζα και 53,8% για την Ουκρανία).

Με βάση αυτά τα στοιχεία, θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε πως οι νέοι και οι νέες δεν δέχονται να στηρίξουν τις δυνάμεις και τις χώρες που στα μάτια τους είναι εισβολείς ή εν γένει επιτιθέμενες σε μια δεδομένη συγκυρία. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως η στήριξη προς το Ισραήλ και τη Ρωσία είναι πολύ μεγαλύτερη στους άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες. Συγκεκριμένα ο ανδρικός πληθυσμός της έρευνας εκφράζει διπλάσια υποστήριξη προς το Ισραήλ σε σχέση με τις γυναίκες (23,5% έναντι 12%) ενώ στην περίπτωση της Ρωσίας καταγράφεται μια διαφορά περίπου 10 μονάδων (25,1% έναντι 15,6%).

Τελευταίο σημείο που αξίζει να εξετάσουμε σε αυτήν την ενότητα είναι η γνώμη των νέων για μια σειρά διεθνών ηγετών. Ο πιο δημοφιλής διεθνής ηγέτης, όπως και στον γενικό πληθυσμό, είναι ο Πρόεδρος της Γαλλίας Emmanuel Macron, αν και τα ποσοστά έκφρασης θετικής γνώμης είναι τα δυο χαμηλότερα μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών. Η χαμηλότερη δημοφιλία του Γάλλου προέδρου εντοπίζεται μεταξύ των νέων 25-34 ετών. Ο πιο αντιδημοφιλής ηγέτης μεταξύ των νέων 17-24 ετών είναι ο πρόεδρος της Ρωσίας, συγκεντρώνοντας τις θετικές και μάλλον θετικές γνώμες μόνο του 11,8% των νέων (απολύτως θετική γνώμη εκφράζει μόλις το 1,8%). Από την άλλη, οι αρνητικές και μάλλον αρνητικές γνώμες ξεπερνούν το 80%. Για την ηλικιακή κατηγορία 25-34 ετών, τη θέση αυτή κατέχει η πρωθυπουργός της Ιταλίας Georgia Meloni, συγκεντρώνοντας τις θετικές και μάλλον θετικές γνώμες μόνο του 18,5% των ερωτώμενων. Η μεγάλη διαφοροποίηση εδώ είναι το γεγονός πως ο Putin συγκεντρώνει τις θετικές γνώμες του 22,9% των νέων 25-34 ετών, ένα ποσοστό σχεδόν διπλάσιο σε σχέση με την κατηγορία 17-24 ετών.

Στο ζήτημα της δημοφιλίας των διεθνών ηγετών εντοπίζονται, επίσης, σημαντικές έμφυλες διαφοροποιήσεις. Ο Γάλλος πρόεδρος παραμένει ο πιο δημοφιλής και στις δυο έμφυλες κατηγορίες, με σχεδόν ταυτόσημα ποσοστά (40,3% για τους άνδρες και 41,3% για τις γυναίκες). Οι μεγάλες διαφοροποιήσεις εντοπίζονται στις προσωπικότητες που συνδέονται με ακροδεξιές, συντηρητικές ή αυταρχικές πολιτικές. Και στις τρεις αυτές περιπτώσεις οι γυναίκες εκφράζουν σημαντικά χαμηλότερα θετικές γνώμες, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα παρακάτω.

Θετική άποψη για διεθνείς ηγέτες

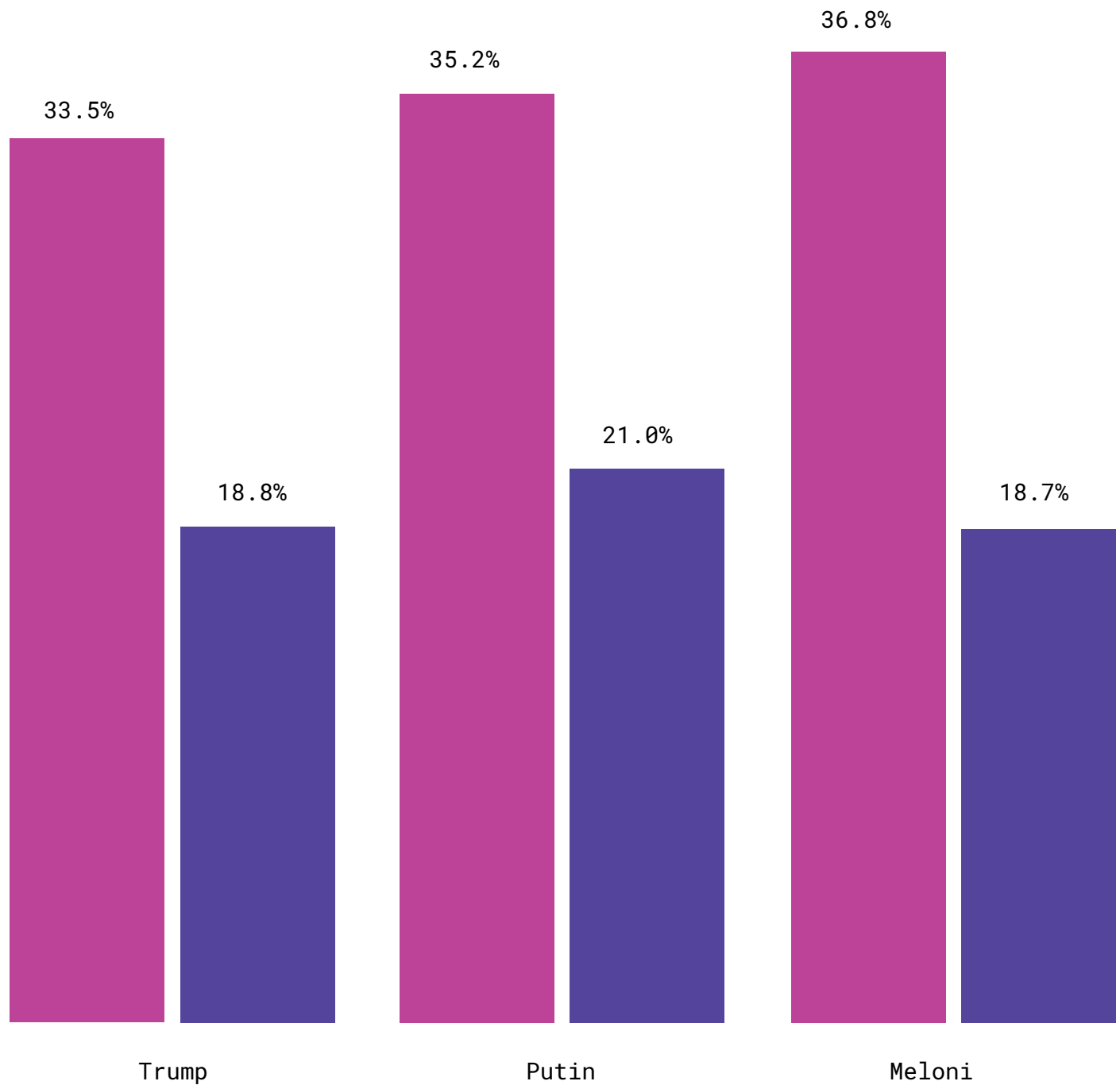

Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων εντοπίζεται στην περίπτωση της Georgia Meloni, με το φύλο να μην διαδραματίζει ρόλο στη συμπάθεια των γυναικών προς το πρόσωπό της. Για την ακρίβεια, η Meloni συγκεντρώνει τη χαμηλότερη δημοφιλία μεταξύ των γυναικών, κερδίζοντας στο νήμα τη θέση αυτή από τον Donald Trump.

Θετική άποψη για διεθνείς ηγέτες

Άνδρες

Γυναίκες

Ιδεολογικοί προσδιορισμοί

και δίπολα

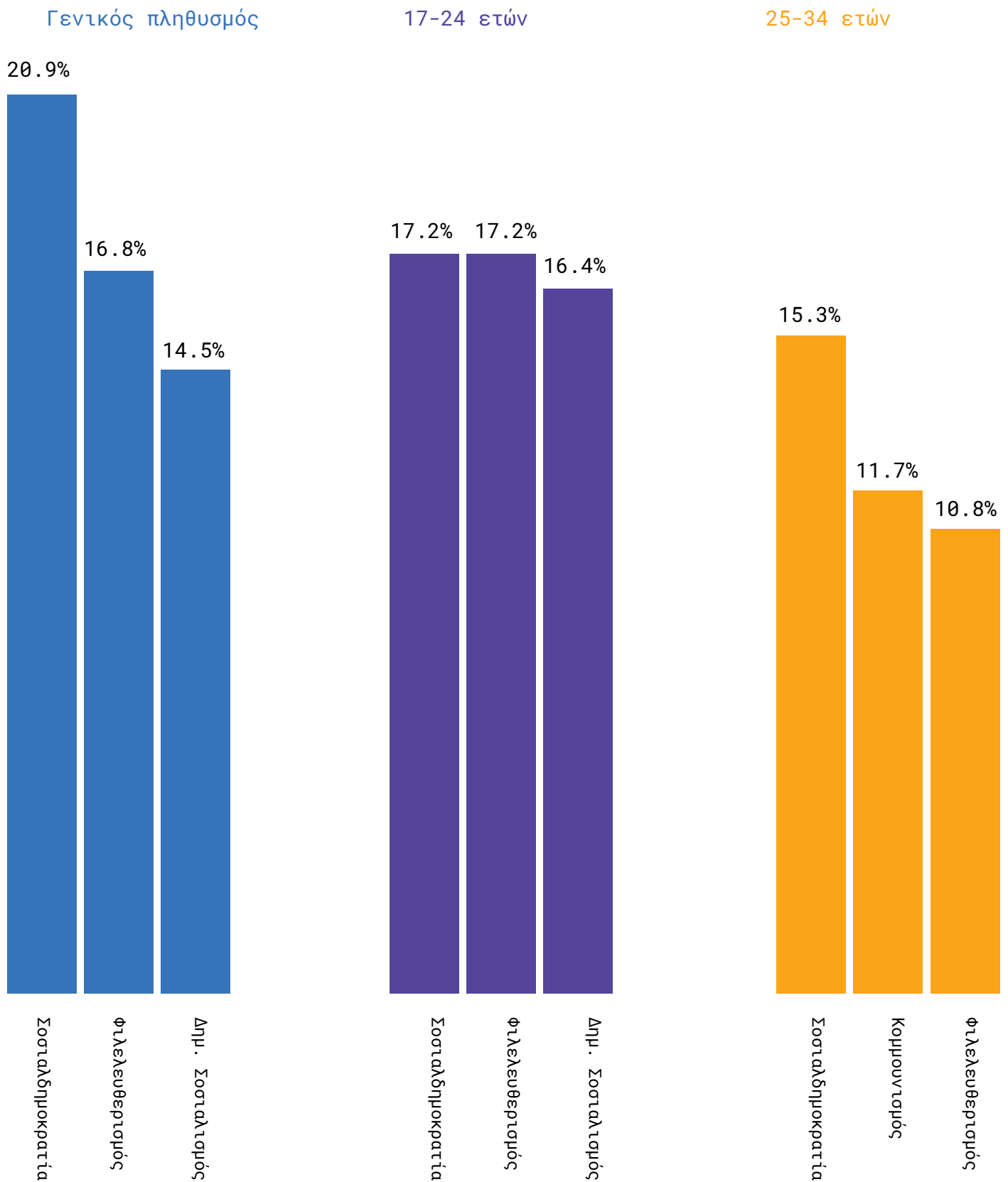
Ιδεολογικοί προσδιορισμοί και δίπολα

Στην ανάλυση της έρευνας “Ακτινογραφία των Ψηφοφόρων 2025” για τον γενικό πληθυσμό είχαμε εντοπίσει πως τα δίπολα “Αριστερά-Δεξιά” και “Συστημισμός-Αντισυστημισμός” κερδίζουν την ταύτιση περίπου του ενός τρίτου των ψηφοφόρων. Η εικόνα παραμένει ίδια και στις δυο νεανικές κατηγορίες, με μικρές μόνο διαφοροποιήσεις. Η σημασία της διαίρεσης Αριστεράς-Δεξιάς αναγνωρίζεται περισσότερο από κάθε άλλη ηλικιακή ομάδα μεταξύ των νέων 25-34 ετών, με ποσοστό 39,7%. Οι νέοι 17-24 ετών βρίσκονται λίγο πάνω από το ποσοστό του γενικού πληθυσμού (34,5% έναντι 32,9%). Πρόκειται για ένα αρκετά ενδιαφέρον εύρημα που έρχεται σε αντίθεση με την υπόθεση ότι οι έννοιες αυτές είναι εντελώς παρωχημένες για τη νέα γενιά. Στον άξονα συστημισμός-αντισυστημισμός, παρότι τα ποσοστά των νέων που δηλώνουν ότι αυτή η διάκριση δεν έχει νόημα κινούνται κοντά στο ποσοστό του γενικού πληθυσμού (γενικός πληθυσμός: 36%, 17-24 ετών: 37,3%, 25-34 ετών: 36,6%), η εικόνα διαφοροποιείται έντονα στην κατανομή των απαντήσεων στους δύο πόλους του άξονα. Οι δυο νεότερες ηλικιακές ομάδες του δείγματος επιδεικνύουν τα χαμηλότερα ποσοστά ταύτισης με την ιδέα του συστημισμού. Και στις δύο περιπτώσεις τα ποσοστά είναι μονοψήφια και συγκεκριμένα 5,4% για τους νέους και τις νέες 17-24 ετών και 6,9% για τους 25-34 ετών. Η ηλικιακή ομάδα που δηλώνει περισσότερο αντισυστημική είναι αυτή των νέων ηλικίας 25-34 ετών με ένα ποσοστό που φτάνει στο 27,1% (+8,5% από τον γενικό πληθυσμό). Σε αντίθεση, οι νεότεροι τους, της ηλικιακής ομάδας 17-24 ετών, κινούνται κάτω από το ποσοστό του γενικού πληθυσμού (16,3%, -2,3%), επιλέγοντας περισσότερο μια στάση που δεν ταυτίζεται με καμία από τις δυο ταμπέλες.

Για να δούμε αναλυτικότερα την ιδεολογική συγκρότηση των νέων και τις ηλικιακές και έμφυλες διαφοροποιήσεις θα σταθούμε με περισσότερη λεπτομέρεια στο ερώτημα για το με ποιον ιδεολογικό προσδιορισμό ταυτίζονται οι ερωτώμενοι. Η πρώτη παρατήρηση σχετίζεται με το γεγονός πως στις νεανικές αυτές ομάδες πληθυσμού εντοπίζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά αποφυγής απάντησης (μέσω της επιλογής ΔΞ/ΔΑ) με 16,3% για την ομάδα 17-24 ετών και 16% για την ομάδα 25-34 ετών. Εξαιρώντας αυτήν την επιλογή παρακάτω παρατίθενται οι τρεις πιο δημοφιλείς επιλογές για κάθε κατηγορία.

Τop 3 ιδεολογικοί προσδιορισμοί

Σύγκριση ανά ηλικιακή ομάδα

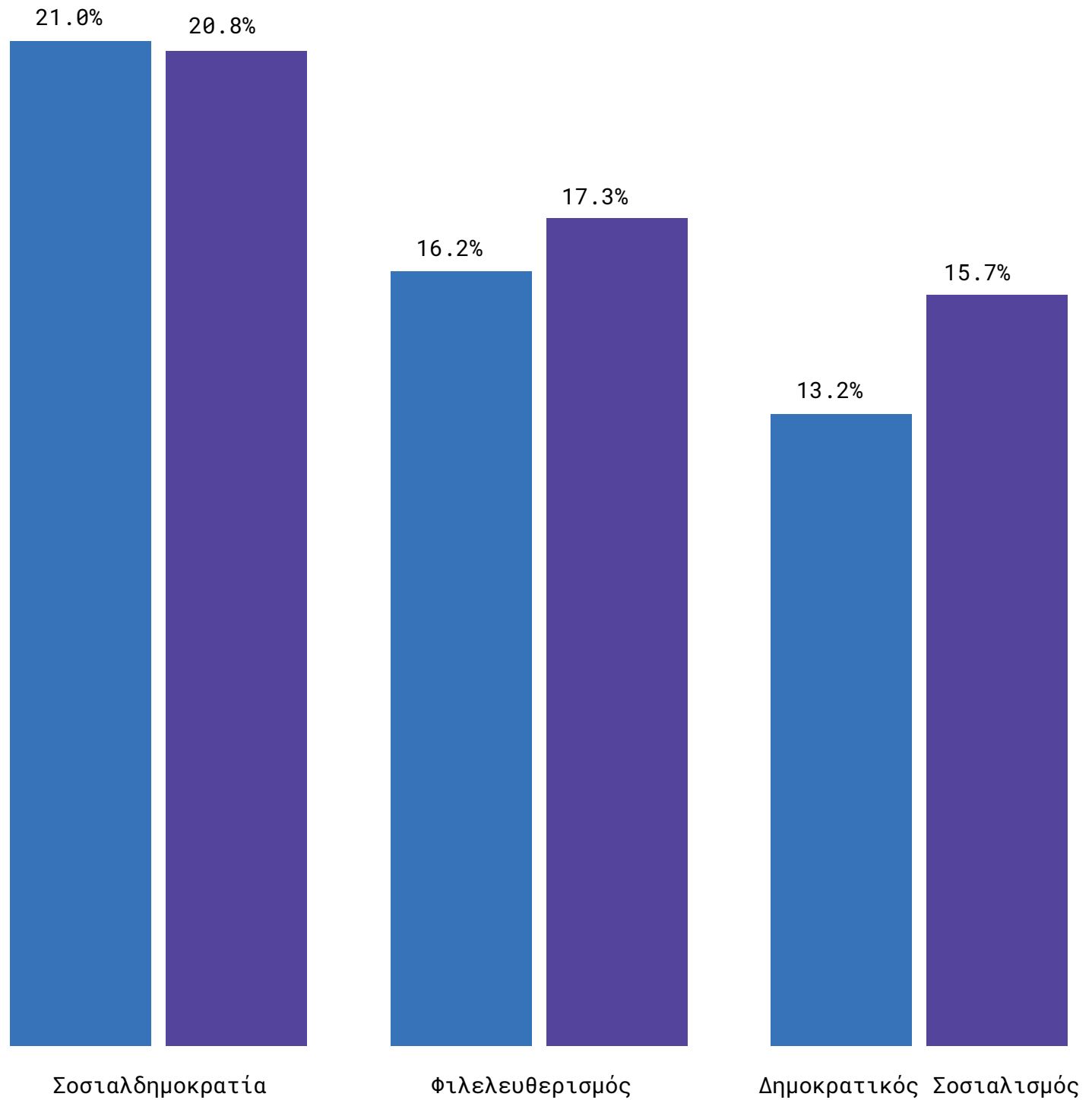

Δημοφιλέστεροι ιδεολογικοί προσδιορισμοί

Ανά φύλο

Άνδρες

Γυναίκες

Το πρώτο σημείο που παρατηρούμε είναι πως η σοσιαλδημοκρατία είναι η πιο δημοφιλής επιλογή σε όλες τις κατηγορίες που εξετάζουμε. Το στοιχείο αυτό δείχνει ενδεχομένως την ικανότητα ευρύτερης απεύθυνσης του χώρου της σοσιαλδημοκρατίας, με την προϋπόθεση διαμόρφωσης και άρθρωσης των κατάλληλων λόγων, αφηγήσεων και πολιτικών (Kaltwasser, 2024, σ. 13, 162). Παρόλα αυτά, στις δυο νεανικές ομάδες πληθυσμού συγκεντρώνει τα χαμηλότερα ποσοστά της μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών, με το χαμηλότερο να εντοπίζεται στους νέους και στις νέες 25-34 ετών.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το γεγονός πως ο κομμουνισμός εμφανίζεται μεταξύ των τριών πιο δημοφιλών επιλογών των νέων 25-34 ετών, καταλαμβάνοντας μάλιστα τη δεύτερη θέση, μπροστά από τον φιλελευθερισμό, με 11,7%. Είναι το υψηλότερο ποσοστό ταύτισης με τον κομμουνισμό μεταξύ όλων των ηλικιακών ομάδων. Αξίζει δε να θυμηθούμε ότι, με βάση την [ανάλυση της ψήφου των νέων στις Ευρωεκλογές](#) του 2024, οι νέοι και οι νέες ηλικίας 25-34 ετών είχαν δώσει στο ΚΚΕ 11,6%, το μεγαλύτερο ποσοστό του κόμματος μεταξύ όλων των ηλικιακών ομάδων και ένα ποσοστό σχεδόν ίδιο με την ιδεολογική ταύτιση που δηλώνουν στην παρούσα έρευνα. Αντιθέτως, στους νέους και στις νέες 17-24 ετών ο κομμουνισμός κινείται εξαιρετικά χαμηλά, μόλις στο 4%, δείχνοντας μια πολύ διαφορετική στάση μεταξύ των δυο νεανικών ηλικιακών ομάδων.

Η Gen Z, το μεγαλύτερο κομμάτι της οποίας εντάσσεται στην ηλικιακή κατηγορία 17-24 ετών της παρούσας έρευνας, έχει χαρακτηριστεί συχνά ως αντιφατική. Χαρακτηριστικά, ο Γιάννης Μπαλαμπανίδης είχε [μιλήσει](#) για την πληθυντική της ταυτότητα. Ως κομμάτι αυτών των αντιφάσεων μπορούμε να δούμε το γεγονός ότι στην παρούσα έρευνα οι νέοι και οι νέες 17-24 ετών έχουν το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό ταύτισης με τον νεοφιλελευθερισμό (8,3%, και 8,4% οι άνω των 65 ετών). Οι δυο λιγότερο δημοφιλείς επιλογές των νέων 17-24 ετών είναι ο εθνικισμός με 3,7% και η οικολογία με 2,9%. Αν και τα δυο κινούνται χαμηλότερα από τα ποσοστά του γενικού πληθυσμού, μεγαλύτερη εντύπωση προκαλεί το εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό της οικολογίας, ιδιαίτερα αν λάβουμε υπόψη πως πρόσφατες κινητοποιήσεις για το περιβάλλον, όπως το Fridays for Future, οργανώνονταν κυρίως από νέους αυτών των ηλικιών. Ενδεχομένως, οι νέοι και οι νέες να αντιμετωπίζουν την

οικολογία ως μέρος μια ευρύτερης ιδεολογικής τοποθέτησης και όχι ως αυτόνομη ιδεολογική επιλογή.

Στον αντίποδα, το υψηλότερο ποσοστό της οικολογίας εντοπίζεται στην ηλικιακή ομάδα των νέων 25-34 ετών (7,3%). Εκεί, λοιπόν, συναντούμε τα μεγαλύτερα ποσοστά τόσο του κομμουνισμού όσο και της οικολογίας. Ενδιαφέρον έχουν, όμως, τα χαμηλά ποσοστά δυο προσδιορισμών που βρίσκονται στις τρεις πρώτες επιλογές του γενικού πληθυσμού: του φιλελευθερισμού (10,8%) και του δημοκρατικού σοσιαλισμού (9,9%). Ο δημοκρατικός σοσιαλισμός συγκεντρώνει σε αυτήν την ομάδα το χαμηλότερο ποσοστό του μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών. Το γεγονός αυτό μοιάζει παράδοξο για μια ηλικιακή ομάδα που δείχνει να κινείται αριστερόστροφα. Εδώ αξίζει να εξεταστεί ως υπόθεση εργασίας η πιθανότητα μέρος των απωλειών της σοσιαλδημοκρατίας και του δημοκρατικού σοσιαλισμού να κινήθηκε προς τον κομμουνισμό ως πιο καθαρής “αριστερής” επιλογής. Οι δυο λιγότερο δημοφιλείς επιλογές για την ομάδα των νέων 25-34 ετών είναι ο νεοφιλελευθερισμός (3,7%) και ο συντηρητισμός (6,7%). Δεν συναντούμε εδώ τον εθνικισμό καθώς οι νέοι/νέες 25-34 ετών δηλώνουν σε διπλάσιο ποσοστό σε σχέση με τους νέους 17-24 ετών πως ταυτίζονται με τον εθνικισμό (7,6% έναντι 3,7%).

Η μεγαλύτερη έμφυλη διαφορά σε σχέση με την ιδεολογική αυτο-τοποθέτηση των ερωτώμενων εντοπίζεται στο ζήτημα του εθνικισμού και του συντηρητισμού. Οι άνδρες δηλώνουν σε υπερδιπλάσια ποσοστά αυτών των γυναικών την προτίμησή τους για τον εθνικισμό και τον συντηρητισμό. Αθροιστικά ένας στους πέντε άνδρες (19,6%) ταυτίζεται με αυτούς τους δύο όρους. Υπενθυμίζουμε πως, όπως είδαμε νωρίτερα, οι γυναίκες εμφανίζονται γενικώς λιγότερο υποστηρικτικές προς αυταρχικές τάσεις και ιδιαίτερα επιφυλακτικές με την άνοδο της ακροδεξιάς στην Ευρώπη.

Εθνικισμός και συντηρητισμός

Άνδρες

Γυναίκες

10.8%

8.8%

4.6%

3.5%

Εθνικισμός

Συντηρητισμός

Κλείνοντας αυτήν την ενότητα, θα σταθούμε στο μεγάλο δίλημμα σχετικά με το ποια ευρύτερη παράταξη, η κεντροδεξιά ή η κεντροαριστερά, μπορεί να διασφαλίσει ένα καλύτερο μέλλον για τη χώρα. Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή είχαν υποδείξει σύμφωνα με [παλαιότερη ανάλυση](#) μια κρίση αντιπροσώπευσης, καθώς η πρώτη επιλογή των ερωτώμενων, με ποσοστό 34%, ήταν η επιλογή καμία εκ των δυο, με την κεντρο-Αριστερά να ακολουθεί στη δεύτερη θέση (32,1%) και την κεντρο-Δεξιά στην τρίτη (28,5%). Η εικόνα αυτή διαφοροποιείται ελαφρώς, αλλά ταυτόχρονα καθοριστικά, καθώς οι νέοι και οι νέες και των δυο ηλικιακών ομάδων έχουν ως πρώτη επιλογή τους την κεντρο-Αριστερά. Ακόμα σημαντικότερο εύρημα, με κριτήριο την ποσοστιαία μεταβολή, είναι η περαιτέρω υποχώρηση των ποσοστών της κεντρο-Δεξιάς σε αυτές τις δύο ομάδες.

Ποιά παράταξη θα μπορούσε να διασφαλίσει περισσότερο ένα καλύτερο μέλλον για την Ελλάδα και τους πολίτες της;

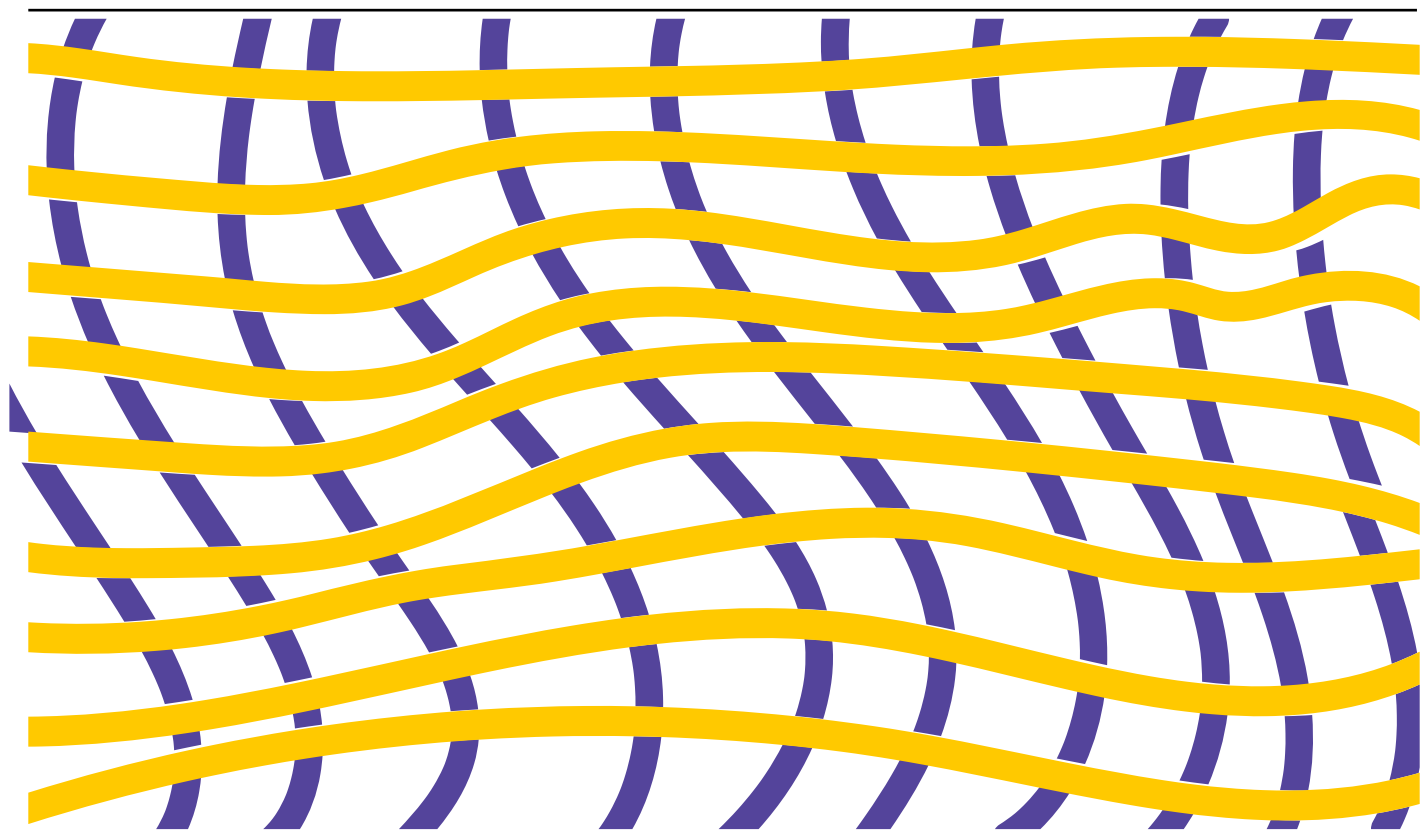
	Σύνολο	17-24 ετών	25-34 ετών
Κεντρο-αριστερά	32.1%	33.8%	36.9%
Κεντρο-δεξιά	28.5%	22.2%	18.3%
Καμία εκ των δύο	34%	32.2%	35.2%

Η επιλογή της κεντρο-Αριστεράς συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό της μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών, ενώ την ίδια στιγμή η στήριξη της κεντρο-Δεξιάς υποχωρεί κάτω από το 20% στην ίδια ομάδα. Η επιλογή της κεντρο-Δεξιάς βρίσκεται κάτω από το ποσοστό του γενικού πληθυσμού και στις δυο νεανικές ομάδες. Σημαντική είναι και η έμφυλη διαφοροποίηση: Οι άνδρες επιλέγουν ως πρώτη επιλογή την κεντρο-Δεξιά με ποσοστό 33,4% και οι γυναίκες επιλέγουν πρώτη την επιλογή “καμία εκ των δυο” με το υψηλό 38%.

Ποιά παράταξη θα μπορούσε να διασφαλίσει περισσότερο ένα καλύτερο μέλλον για την Ελλάδα και τους πολίτες της;

	Άνδρες	Γυναίκες
Κεντρο-αριστερά	32.8%	31.4%
Κεντρο-δεξιά	33.4%	23.7%
Καμία εκ των δύο	29.8%	38.0%

Αξιολόγηση πολιτικών εννοιών:

αποτύπωση ιδεολογικών στάσεων

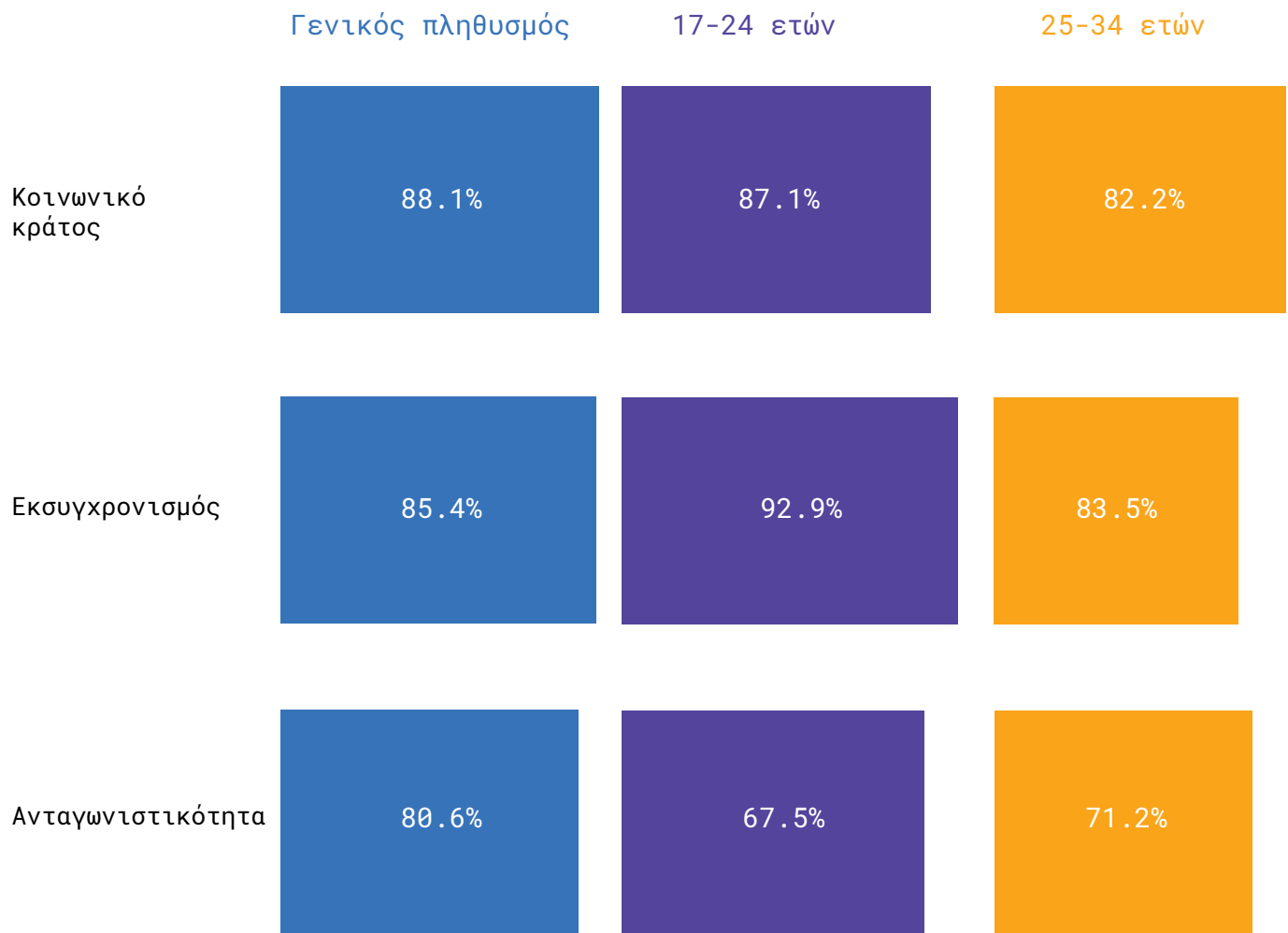
Αξιολόγηση πολιτικών έννοιών: αποτύπωση ιδεολογικών στάσεων

Στο πλαίσιο της έρευνας, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν θετικά ή αρνητικά 11 έννοιες που συνδέονται στενά με ευρύτερες πολιτικές και ιδεολογικές στάσεις.⁵ Η αξιολόγηση αυτών των εννοιών, αν και δεν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο και δεν είναι ευθέως συγκρίσιμες μεταξύ τους, μπορεί να μας δώσει επιπλέον κρίσιμα στοιχεία για την ιδεολογική ταυτότητα των πολιτών.

Οι τρεις έννοιες που αξιολογούνται πιο θετικά στον γενικό πληθυσμό, και οι μόνες που περνούν το 80% σε θετικές γνώμες, είναι το κοινωνικό κράτος, ο εκσυγχρονισμός και η ανταγωνιστικότητα. Αυτές οι τρεις έννοιες παραμένουν οι πιο θετικά αξιολογημένες και μεταξύ των νέων, με μικρές όμως διαφοροποιήσεις, όπως αποτυπώνονται στον πίνακα παρακάτω.

5 Οι έννοιες αυτές ήταν οι εξής: καπιταλισμός, ανταγωνιστικότητα, κοινωνικό κράτος, οικονομία της αγοράς, μνημόνιο, ιδιωτικοποιήσεις, πολυεθνικές, ξένες επενδύσεις, ριζοσπαστισμός, μετριοπάθεια, εκσυγχρονισμός.

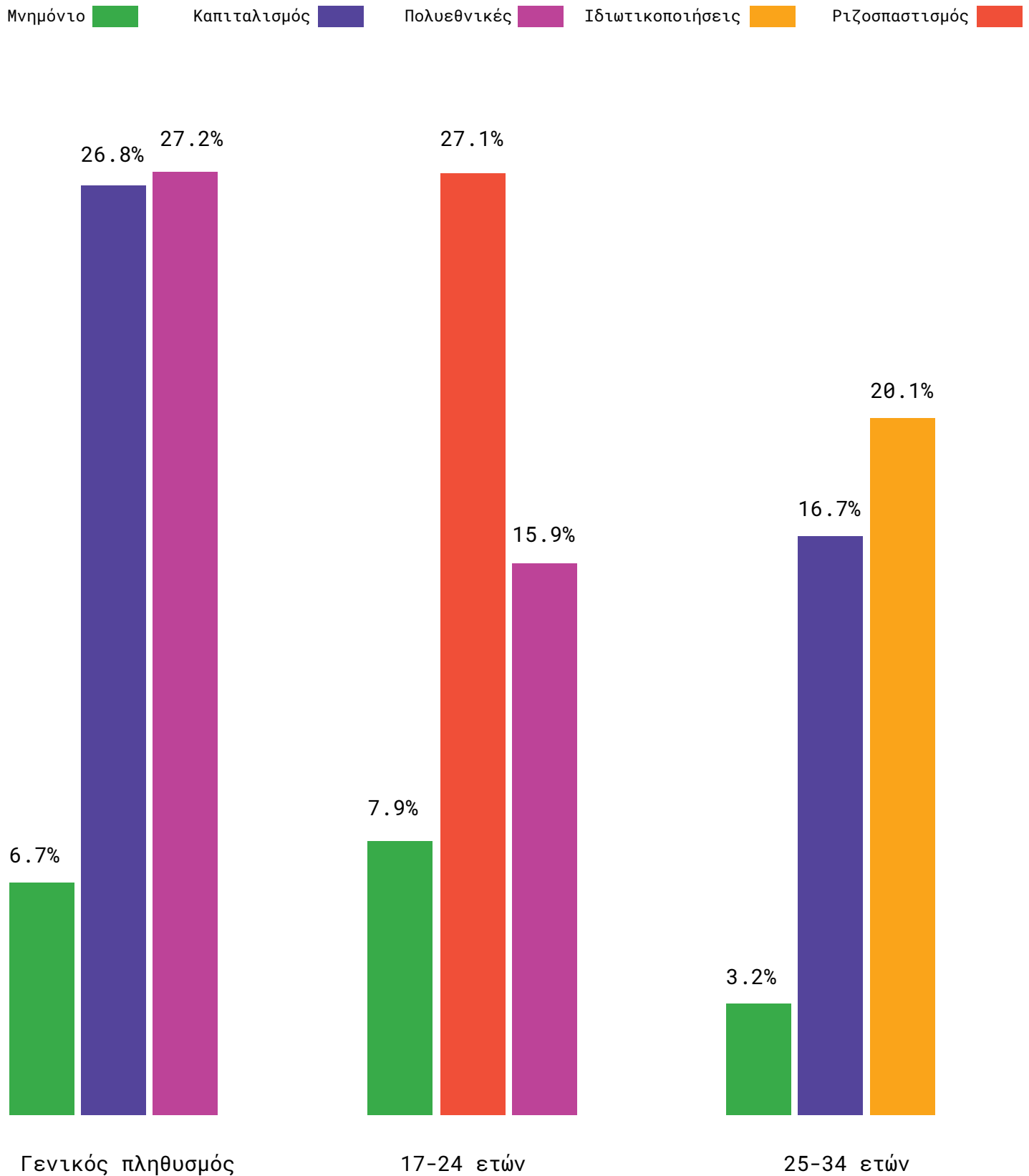
Αξιολόγηση εννοιών- Top 3 υψηλότερες θετικές αξιολογήσεις

Παρατηρούμε πως το αίτημα του εκσυγχρονισμού είναι κυρίαρχο στον νεανικό πληθυσμό ενώ η ανταγωνιστικότητα υποχωρεί αισθητά σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό, αν και συνεχίζει να συγκεντρώνει υψηλές θετικές αξιολογήσεις. Πιο συγκεκριμένα, η έννοια της ανταγωνιστικότητας συγκεντρώνει στις δυο νεανικές ομάδες τα χαμηλότερα θετικά ποσοστά αξιολόγησης μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών. Σχεδόν ένας στους τέσσερις (24,1%) νέους ηλικίας 17-24 ετών αξιολογεί αρνητικά την ανταγωνιστικότητα. Από την άλλη, το 82,2% θετικών αξιολογήσεων του κοινωνικού κράτους στους νέους και τις νέες 25-34 ετών είναι το χαμηλότερο ποσοστό θετικής αξιολόγησης της έννοιας, και χρήζει διερεύνησης. Σημαντική είναι η απόκλιση (σχεδόν 10 μονάδων) μεταξύ των δύο νεανικών κατηγοριών ως προς την αξιολόγηση του εκσυγχρονισμού με την ομάδα 17-24 ετών να προσφέρει τα υψηλότερα ποσοστά θετικής αξιολόγησης (92,9%) και την ομάδα 25-34 ετών το χαμηλότερο ποσοστό (83,5%).

Στις τελευταίες τρεις θέσεις της λίστας με τις θετικές αξιολογήσεις του γενικού δείγματος εντοπίζονται οι ακόλουθες έννοιες: μνημόνιο (6,7%), καπιταλισμός (26,8%) και πολυεθνικές (27,2%). Η εικόνα στις νεανικές κατηγορίες που εξετάζουμε εδώ παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις.

Αξιολόγηση εννοιών- Bottom 3 θετικές αξιολογήσεις

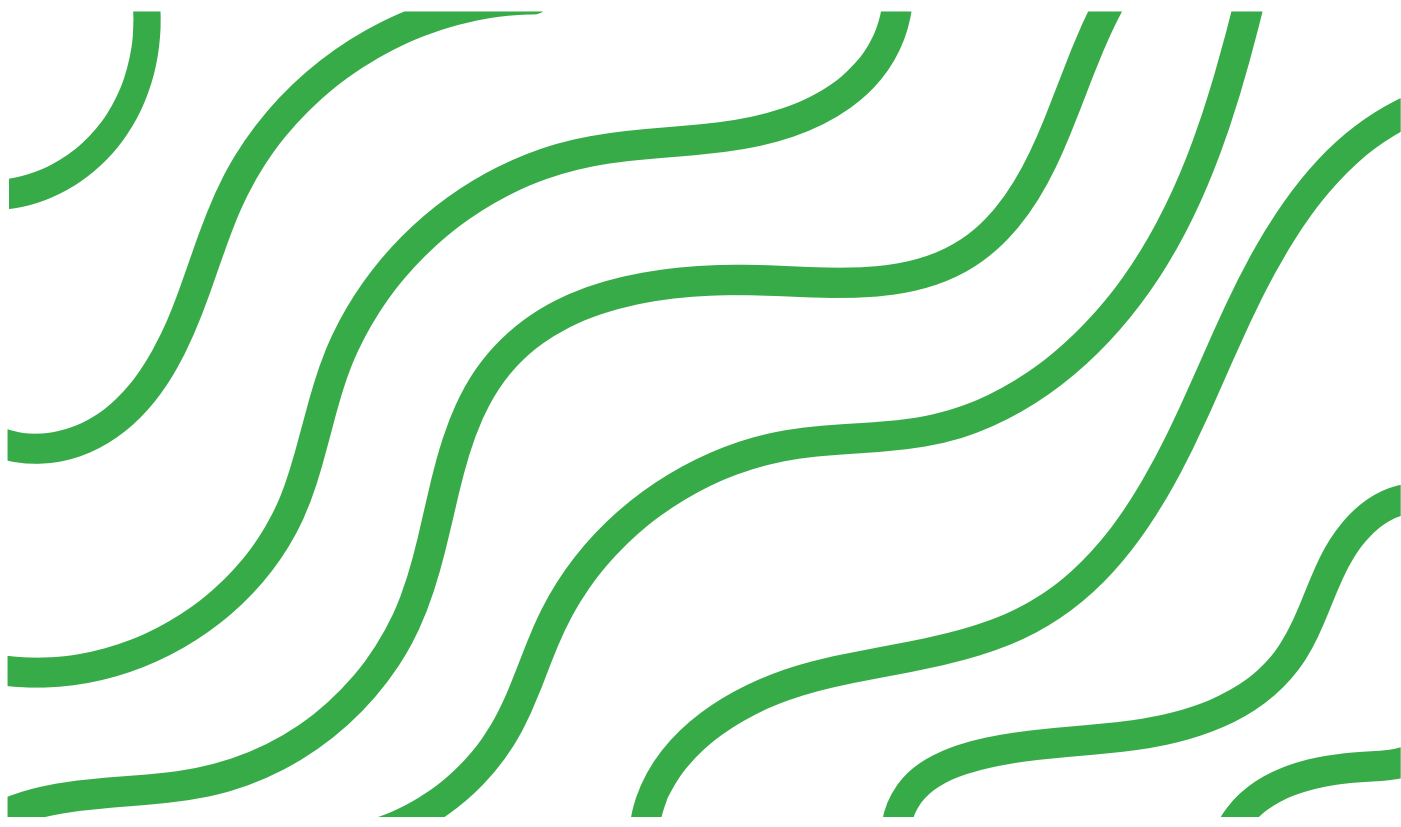
Στις τρεις θέσεις με τις χαμηλότερες θετικές αξιολογήσεις για τους νέους και τις νέες 17-24 ετών συναντούμε το μνημόνιο (7,9%), τις ιδιωτικοποιήσεις (15,9%) και τον ριζοσπαστισμό (27,1%) ενώ για τους νέους και τις νέες 25-34 ετών το μνημόνιο (3,2%), τον καπιταλισμό (16,7%) και τις ιδιωτικοποιήσεις (20,1%). Αρχικά, είναι αξιοσημείωτη η καθολικά αρνητική αξιολόγηση του μνημονίου. Το μικρότερο ποσοστό θετικής αξιολόγησης εντοπίζεται στις ηλικίες 25-34 ετών και το δεύτερο μικρότερο (3,3%) στις ηλικίες 35-44 ετών. Οι δυο αυτές ομάδες περιλαμβάνουν ανθρώπους που ήταν παιδιά ή νέοι στο ξέσπασμα και κατά τη διάρκεια της κρίσης και σήμερα αποτελούν τον κορμό της αγοράς εργασίας και αυτού που ονομάζουμε “παραγωγικές ηλικίες”. Ενδιαφέρον στοιχείο συνιστά και η χαμηλή θετική αξιολόγηση των ιδιωτικοποιήσεων από τις δύο νεανικές κατηγορίες, με το μικρότερο ποσοστό υποστήριξης να εντοπίζεται στους νέους 17-24 ετών. Την ίδια ώρα οι νέοι και οι νέες αυτής της ηλικιακής ομάδας δίνουν το μεγαλύτερο ποσοστό θετικής αξιολόγησης, σε σχέση με τις άλλες ηλικιακές κατηγορίες, στις πολυεθνικές. Αυτό πιθανώς να σχετίζεται και με τις καταναλωτικές επιλογές των νέων. Σε κάθε περίπτωση είναι σαφής η αρνητική αξιολόγηση και η αντίθεση των νέων προς τις ιδιωτικοποιήσεις. Συμπληρωματικά, αξίζει να αναφερθεί ότι αν και η αξιολόγηση των ξένων επενδύσεων είναι θετική, αυτό συμβαίνει με τα χαμηλότερα ποσοστά σε σχέση με όλες τις άλλες ηλικιακές κατηγορίες (48,4% στους 25-34 ετών και 53,9% στους 17-24 ετών).

Η παρουσία του ριζοσπαστισμού στο bottom-3 των θετικών αξιολογήσεων ενδεχομένως να προκαλεί μια έκπληξη, καθώς φαίνεται η πιο νεαρή ομάδα του δείγματος να είναι κοντά σε μια πιο “συντηρητική” θέση και κοντά στην αξιολόγηση του γενικού πληθυσμού (29,9% θετική αξιολόγηση). Είναι αναγκαίο να αναφέρουμε πως αυτή η μεταβλητή συγκέντρωσε μεταξύ των 11 εννοιών το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων “Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ”, με 30,5% των νέων 17-24 ετών να επιλέγουν αυτή τη στάση. Στον αντίποδα, οι νέοι και οι νέες 25-34 ετών δίνουν στον ριζοσπαστισμό το μεγαλύτερο ποσοστό (33,7%) θετικής αξιολόγησης μεταξύ όλων των ηλικιακών ομάδων.⁶ Σημαντική απόκλιση μεταξύ των δυο νεανικών ομάδων παρατηρείται και στην αξιολόγηση του καπιταλισμού. Μεταξύ των νέων 25-34 ετών

⁶ Αντιθέτως, οι νέοι και οι νέες 25-34 ετών έχουν την υψηλότερη αρνητική αξιολόγηση της έννοιας της μετριοπάθειας. Για την ακρίβεια, ένας στους δυο (49.9%) θεωρεί ότι η μετριοπάθεια εκφράζει κάτι κακό.

εντοπίζεται η χαμηλότερη θετική αξιολόγηση του καπιταλισμού (16,7%), με μεγάλη διαφορά από τις άλλες ηλικιακές ομάδες. Αντιθέτως, η θετική αξιολόγηση του καπιταλισμού στην ομάδα 17-24 ετών φτάνει στο 28,8% (+2% σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό). Μικρότερη απόκλιση παρατηρείται και στην αξιολόγηση της οικονομίας της αγοράς, με τους νέους 25-34 ετών να παρουσιάζουν τη χαμηλότερη θετική αξιολόγησή της (49,8%), ενώ οι νεότεροι παρουσιάζουν το δεύτερο υψηλότερο θετικό ποσοστό (57,3%, +1,7% από τον γενικό πληθυσμό). Συνδυαστικά όλα τα παραπάνω στοιχεία, δείχνουν ένα πιο ισχυρά αντι-νεοφιλελεύθερο ρεύμα στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών.

Σχετικά με τις έμφυλες διαφορές, στις 10 από τις 11 έννοιες που εξετάζουμε στην παρούσα έρευνα, οι αξιολογήσεις των ανδρών είναι πιο θετικές από τις απαντήσεις των γυναικών. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η έννοια του εκσυγχρονισμού (86,3% οι γυναίκες έναντι 84,5% οι άνδρες). Στις περισσότερες ερωτήσεις που έχουν οικονομικό περιεχόμενο, οι άνδρες τείνουν να αξιολογούν πιο θετικά έννοιες που συνδέονται περισσότερο με νεοφιλελεύθερες πολιτικές, όπως οι ιδιωτικοποιήσεις (+6,1%), η οικονομία της αγοράς (+6,7%) κτλ. Οι τρεις μεγαλύτερες αποκλίσεις ως προς τις θετικές αξιολογήσεις εντοπίζονται στις έννοιες του καπιταλισμού, της μετριοπάθειας και της ανταγωνιστικότητας. Το εύρημα σχετικά με την μετριοπάθεια διαψεύδει μια ενδεχομένως στερεοτυπική έμφυλη υπόθεση.

Οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές: Σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο νεανικών ομάδων

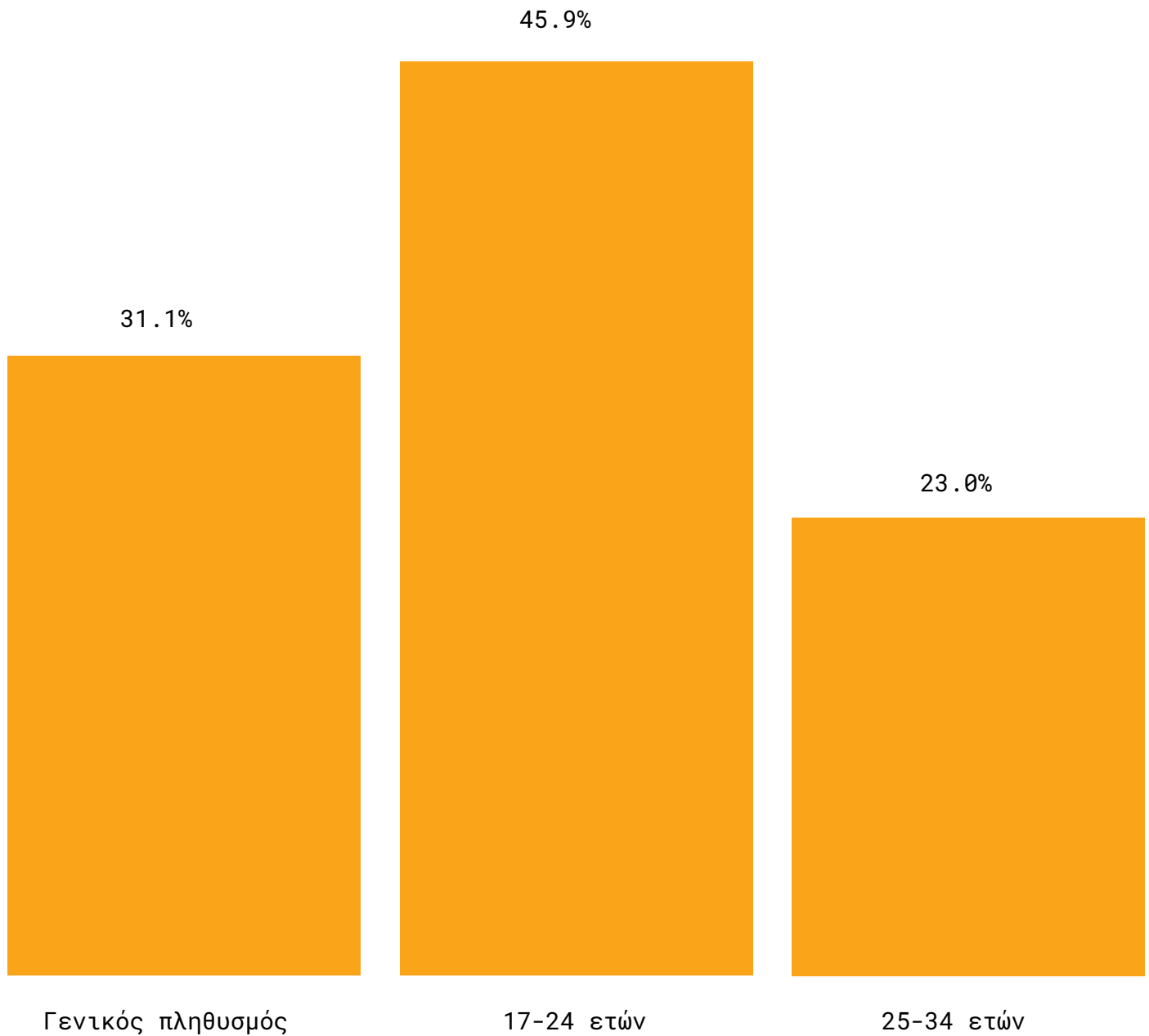
Οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές: Σημαντικές διαφοροποι- ήσεις μεταξύ των δύο νεανικών ομάδων

Στο τέλος θα εξετάσουμε τις στάσεις των νέων απέναντι σε ορισμένα ερωτήματα που συνδέονται με συγκεκριμένα πεδία εφαρμογής πολιτικών [policies] αλλά και με αντιλήψεις που μπορούν να συνδεθούν έμμεσα με ευρύτερες πολιτικές κατευθύνσεις.

Ξεκινώντας από την οικονομία, παρατηρήσαμε στον γενικό πληθυσμό το παράδοξο εύρημα του να ζητούν οι πολίτες περισσότερη κρατική παρέμβαση στην οικονομία (62,1%) και ταυτόχρονα να τείνουν περισσότερο προς τη μείωση των φόρων ακόμα και εις βάρος της ποιότητας των υπηρεσιών (40,2%). Το ερώτημα για τους φόρους προκάλεσε μια σχετική αμηχανία με το 28,7% του δείγματος να μην παίρνει θέση. Μια τέτοια στάση μπορεί να υποδεικνύει μια αμφιθυμία που ενδεχομένως σχετίζεται με την αξιοποίηση των φόρων από το κράτος και με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Όταν δεν υπάρχει βεβαιότητα για την ορθή αξιοποίηση ή για την τελική ποιότητα των υπηρεσιών που λαμβάνει ο πολίτης, μερίδα του πληθυσμού μπορεί να επιλέξει τη μείωση φόρων ώστε με το διαθέσιμο εισόδημα που θα προκύψει να αναζητήσει ατομικές λύσεις, την ίδια στιγμή που διατηρεί το αίτημα για μεγαλύτερη κρατική παρέμβαση. Ως προς το ζήτημα της κρατικής παρέμβασης, οι νέοι και οι νέες κινούνται πολύ κοντά στα επίπεδα του γενικού πληθυσμού, λίγο κάτω για τους νέους 17-24 ετών (60%) και λίγο πάνω για τους νέους 25-34 ετών (64,3%), οι οποίοι εκφράζουν τη μεγαλύτερη στήριξη υπέρ της κρατικής παρέμβασης. Ως προς το ζήτημα των φόρων, όμως, οι δύο ομάδες αποκλίνουν ουσιαστικά τόσο από τον γενικό πληθυσμό όσο και μεταξύ τους. Υπέρ των περισσότερων φόρων για την ενίσχυση κρίσιμων τομέων όπως η υγεία και η παιδεία τάσσεται μόνο το 31,1% του δείγματος. Το ποσοστό αυξάνεται σημαντικά (+14,8%) στην ηλικιακή ομάδα 17-24 ετών (45,9%) ενώ μειώνεται αισθητά (-8,1%) στην ομάδα 25-34 ετών (23%). Η μεγαλύτερη στήριξη στην ιδέα των περισσότερων φόρων, με διαφορά σχεδόν 10 μονάδων από τη δεύτερη ηλικιακή ομάδα, συναντάται επομένως στη νεότερη ηλικιακή κατηγορία. Είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα στάση, την ίδια στιγμή όμως που η ομάδα αυτή δεν αποτελεί σημαντικό ποσοστό των φορολογικών εσόδων, καθώς μεγάλη μερίδα ατόμων αυτής της ηλικίας βρίσκεται κατα κανόνα εκτός (τυπικής) αγοράς εργασίας. Το μικρότερο ποσοστό στήριξης απέναντι στην αύξηση των φόρων εντοπίζεται στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών. Αυτό προκαλεί μια έκπληξη καθώς σε αυτήν την ομάδα έχουν εντοπιστεί θέσεις που

θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν οικονομικά προοδευτικές. Εδώ μπορούμε να συνδέσουμε αυτήν τη θέση με το γεγονός πως οι νέοι αυτής της ηλικίας ήταν ελαφρώς πιο συγκρατημένοι σε σχέση με τις άλλες ηλικιακές ομάδες στη θετική αξιολόγηση της έννοιας του κοινωνικού κράτους. Ενδεχομένως, στη θέση τους για τους φόρους να εκφράζεται η απουσία εμπιστοσύνης απέναντι στο κράτος που παρέχει -μεταξύ άλλων- αυτές τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας. Επίσης, η απογοήτευσή τους απέναντι στο σύστημα, όπως εκφράστηκε στους δείκτες εμπιστοσύνης, μπορεί να παράγει αποτελέσματα και σε πεδία όπως η φορολογική πολιτική. Έχει άλλωστε αποδειχθεί ότι η εμπιστοσύνη στους κυβερνητικούς οργανισμούς επηρεάζει θετικά τη φορολογική ηθική, αν και η επιρροή διαφέρει ανάλογα με τον οργανισμό, την υπηρεσία ή τον θεσμό που εξετάζουμε (Κουμπρίας κ. ά., 2021).

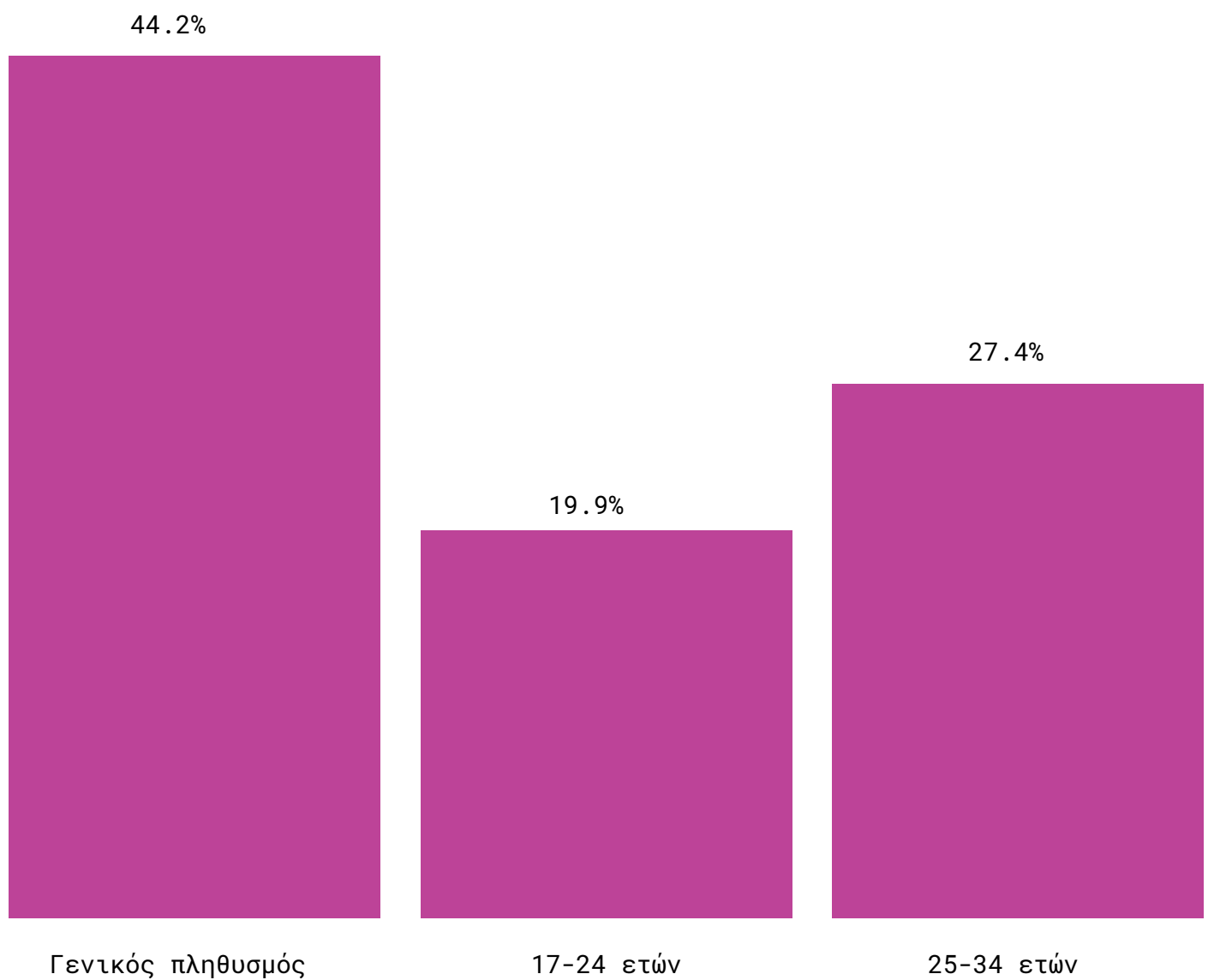
Περισσότεροι φόροι για να καλύπτονται τομείς όπως κοινωνική ασφάλεια, παιδεία, υγεία

Ένα θέμα που απασχολεί έντονα την επικαιρότητα το τελευταίο είναι η ίδρυση των ιδιωτικών πανεπιστημίων, θέμα μάλιστα που αφορά ιδιαίτερα τις νέες και τους νέους.¹ Η έρευνα καταγράφει μια οριακή κοινωνική πλειοψηφία υπέρ των δημόσιων πανεπιστημίων και ένα πολύ σημαντικό ποσοστό (44,2%) υπέρ της ίδρυσης ισότιμων ιδιωτικών πανεπιστημίων. Το ποσοστό αυτό μειώνεται εξαιρετικά στις νέες ηλικίες, και πέφτει κάτω από το μισό στην ομάδα των νέων 17-24 ετών, την κατεξοχήν φοιτητική ομάδα της έρευνας. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι γυναίκες του δείγματος υποστηρίζουν περισσότερο τα δημόσια πανεπιστήμια (52,5% έναντι 41,7%) ενώ οι άνδρες εμφανίζονται μοιρασμένοι (47,9% υπέρ αποκλειστικά δημόσιων πανεπιστημίων και 46,8% υπέρ της ίδρυσης ισότιμων ιδιωτικών).

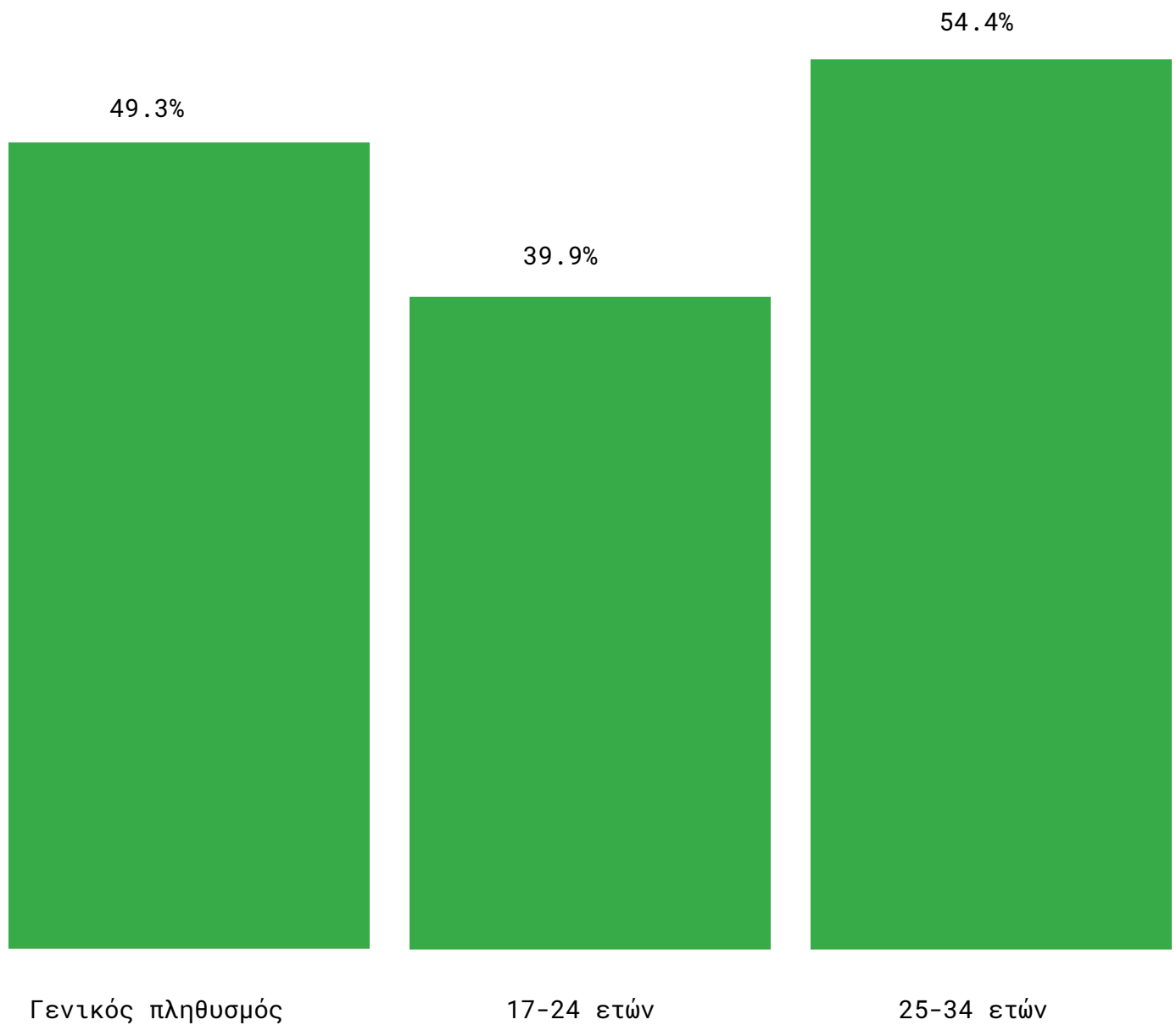
¹ Να σημειωθεί ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε το διάστημα 24 Μαρτίου – 4 Απριλίου 2025 και δεν έχει καλύψει εξελίξεις όπως η αδειοδότηση των τεσσάρων ιδιωτικών πανεπιστημίων που πραγματοποιήθηκε στα τέλη Αυγούστου ενώ οριακά υπήρχε γνώση για το ποια ιδρύματα κατέθεσαν αίτηση αδειοδότησης καθώς η περίοδος αιτήσεων ολοκληρώθηκε την 31η Μαρτίου του έτους.

Να υπάρχουν ιδιωτικά πανεπιστήμια και να είναι ισότιμα με τα δημόσια

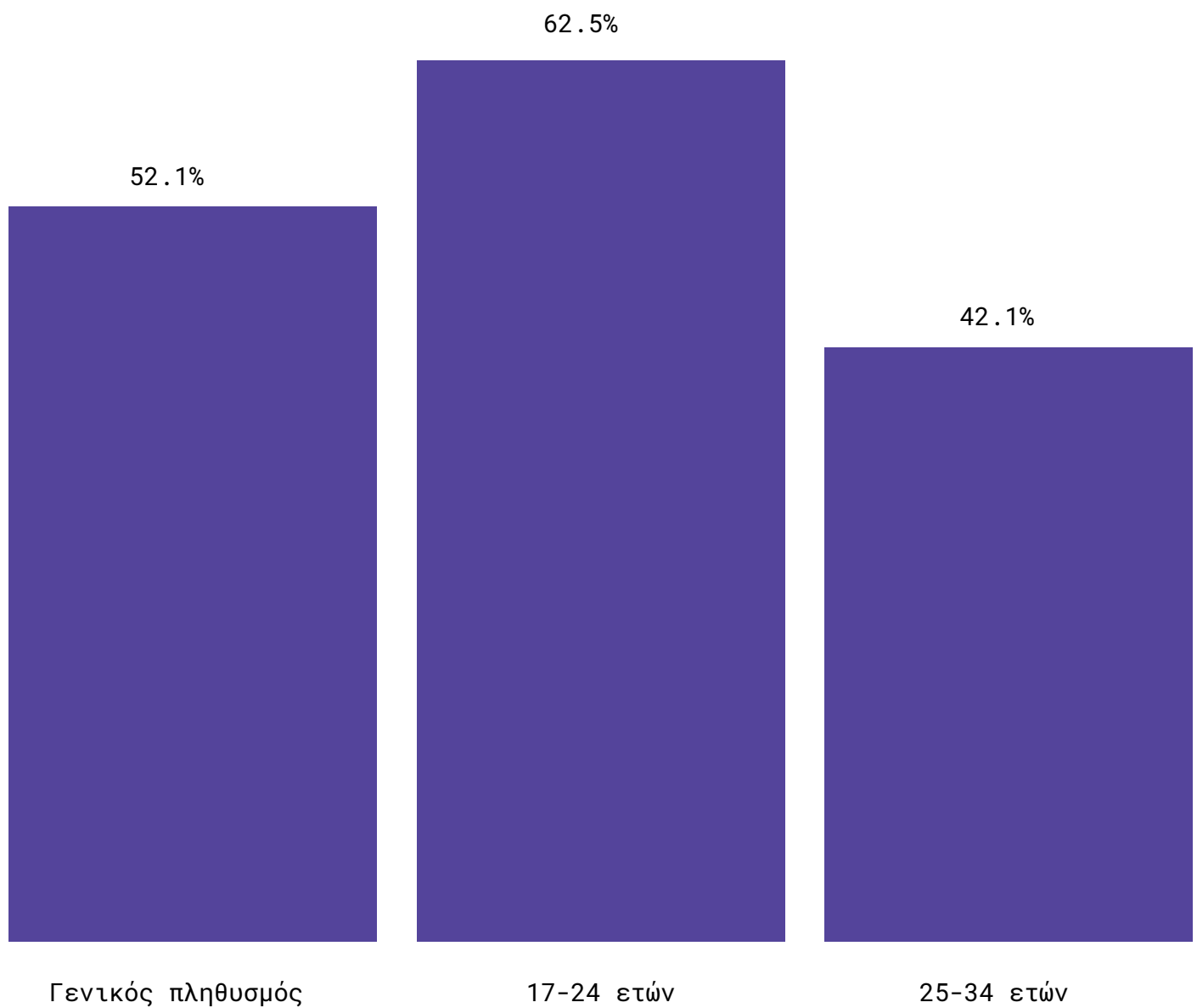
Ακολουθώντας, θα εξετάσουμε απόψεις για το ποινικό σύστημα και την αντίληψη του δικαίου. Στην έρευνα παρατηρήσαμε ότι υπάρχει ένα ισχυρό αίτημα αυστηρότητας. Το 79,6% τάσσεται υπέρ της αυστηροποίησης των ποινών ως μονόδρομο για την ασφάλεια και ένα εντυπωσιακό 42,9% των πολιτών είναι θετικό απέναντι στην επαναφορά της θανατικής ποινής για ορισμένα εγκλήματα. Τα ποσοστά αυτή παρουσιάζουν κάμψη στις νεανικές κατηγορίες που εξετάζουμε εδώ, αλλά όχι τόσο μεγάλη ώστε να πούμε ότι βρίσκονται σε ρήξη με την “κοινή γνώμη”. Τα χαμηλότερα ποσοστά στήριξης αυτών των θέσεων εντοπίζονται και πάλι στην ομάδα των νέων 25-34 ετών. Εκεί συναντάμε μια πτώση 10 μονάδων σχετικά με την αυστηροποίηση των ποινών (69,6%) και 7 μονάδων στην επαναφορά της θανατικής ποινής (35,9%). Ένα τελευταίο σχετικό ζήτημα είναι η αποποινικοποίηση της κάνναβης. Υπέρ της θέσης αυτής τάσσεται ένας στους δύο πολίτες (49,3%). Εδώ οι δυο νεανικές κατηγορίες διαφέρουν ουσιωδώς, με τη διαφορά να φτάνει στις 14 μονάδες. Σε ένα μάλλον ανέλπιστο εύρημα, το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό υπέρ της αποποινικοποίησης μετά την ηλικιακή ομάδα των άνω των 65 ετών βρίσκεται στην κατηγορία των νέων 17-24 ετών. Στις 6 μονάδες βρίσκεται και η διαφορά μεταξύ των φύλων, με τους άνδρες να υποστηρίζουν την αποποινικοποίηση της κάνναβης (52,5% έναντι 46,2%).

Υπέρ της αποποινικοποίησης της κάνναβης

Αυτό το εύρημα υποδηλώνει ξανά ότι υπάρχει ένα ισχυρό ρεύμα στις ηλικίες 17-24 ετών που μπορεί να εκφράζει με έναν ορισμένο τρόπο συντηρητικές θέσεις σε κάποια κοινωνικά ζητήματα. Και μάλιστα σε αντίθεση με την ομάδα των νέων 25-34 ετών, υποδεικνύοντας ότι δεν αφορά όλη τη νεολαία ή δεν ακολουθεί μια γενική τάση. Το πιο χαρακτηριστικό τέτοιο εύρημα, που φαντάζει και πάλι ανέλπιστο, αφορά τον ρόλο της θρησκείας. Η ηλικιακή ομάδα που δηλώνει σε μεγαλύτερο βαθμό ότι η θρησκεία είναι σημαντική στη ζωή της είναι αυτή των νέων 17-24 ετών, με ένα ποσοστό που φτάνει το 62,5% (10 μονάδες πάνω από τον γενικό πληθυσμό και 20 μονάδες πάνω από τους νέους 25-34 ετών). Σε αντίθεση 1 στους 4 νέους ηλικίας 25-34 ετών δηλώνει άθεος (26,1%).

Είμαι ένα άτομο για το οποίο η θρησκεία είναι σημαντική στη ζωή του

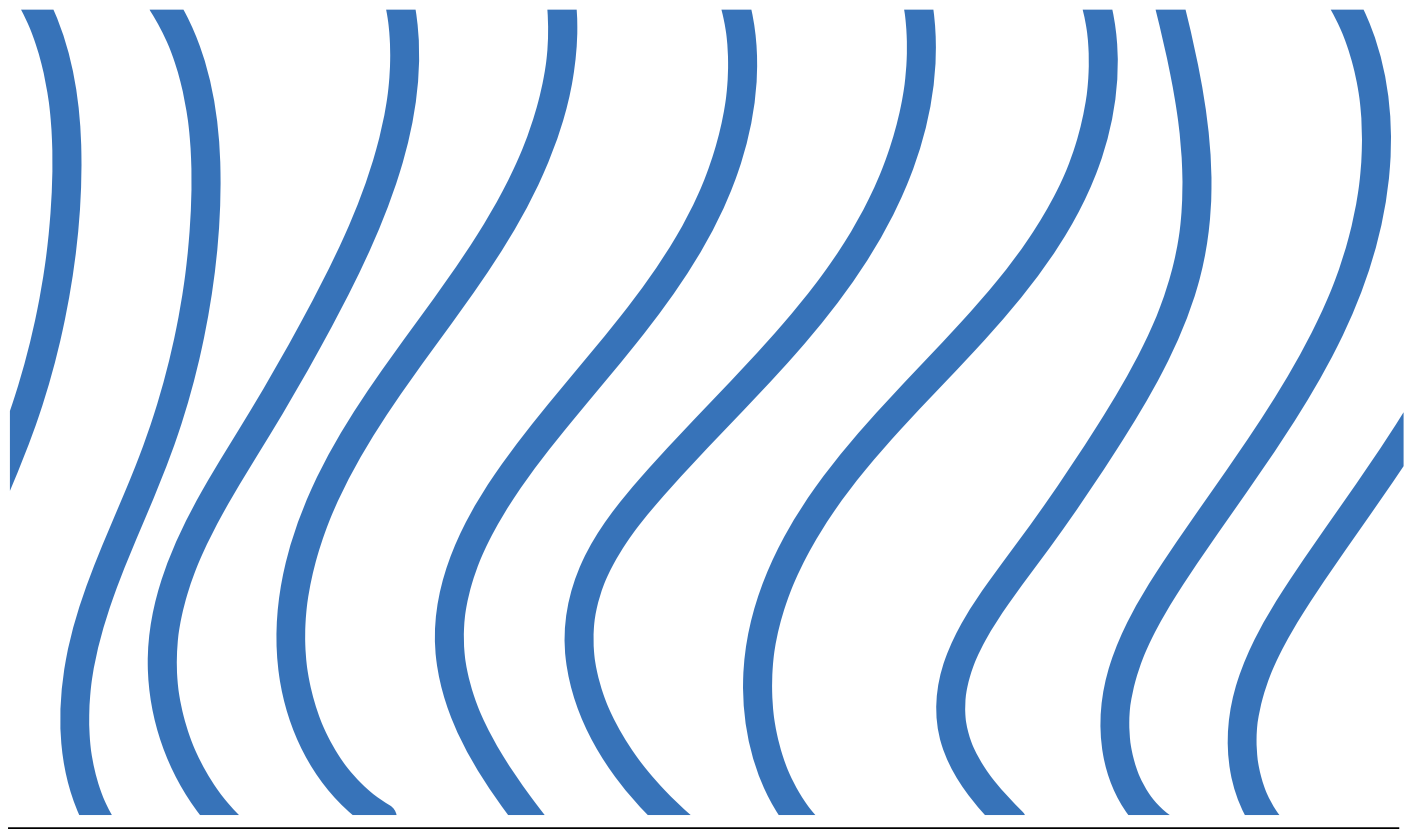
Όπως ειπώθηκε ήδη, αυτό το συντηρητικό ρεύμα δεν είναι οριζόντιο και δεν αφορά όλη τη σχετική θεματολογία.⁷ Για παράδειγμα στο ζήτημα του γάμου των ομόφυλων ζευγαριών και οι δυο νεανικές ομάδες εκφράζουν πλειοψηφικά τη στήριξή τους (και με σημαντική διαφορά από το 41,8% του γενικού πληθυσμού), αν και πάλι οι νέοι και οι νέες ηλικίας 25-34 ετών εμφανίζονται πιο προοδευτικοί (57,6% θετική αξιολόγηση έναντι 51,7% των νέων 17-24 ετών). Σημαντική διαφορά στο ζήτημα αυτό παρατηρείται και μεταξύ των φύλων, με τις γυναίκες να είναι σημαντικά πιο θετικές απέναντι στον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών (47,4%) έναντι των ανδρών (36,1%).

Ένα τελευταίο σημαντικό κοινωνικό ζήτημα που εξετάστηκε είναι το μεταναστευτικό, τόσο σε επίπεδο στάσεων όσο και σε επίπεδο πολιτικών. Το ενδιαφέρον εύρημα είναι πως οι νέοι και οι νέες φαίνεται να ακολουθούν την τάση του γενικού πληθυσμού και να μη διαφοροποιούνται ιδιαίτερα ως προς τις απόψεις του σε αυτό το θέμα. Μάλιστα σε δυο από τα τρία ερωτήματα οι δυο νεανικές κατηγορίες που εξετάζουμε σημειώνουν πανομοιότυπα μεταξύ τους ποσοστά. Το 37,5% του γενικού πληθυσμού συμφωνεί με τη δήλωση ότι η παρουσία των μεταναστών στη χώρα κάνει περισσότερο καλό από ο,τι κακό. Η θέση αυτή κερδίζει μόλις (σχεδόν) μια μονάδα παραπάνω στις νεανικές κατηγορίες (38,2% στους νέους 17-24 ετών και 38,6% στις νέες 25-34 ετών). Αντίστοιχα, η άποψη πως τα παιδιά των νόμιμων μεταναστών που γεννήθηκαν θα πρέπει να παίρνουν απευθείας την ελληνική υπηκοότητα βρίσκει απήχηση ίδια με αυτή στον γενικό πληθυσμό (64,9%): 64,2% στις νέες 17-24 ετών και 64,9% στους νέους 25-34 ετών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως στα δυο αυτά ερωτήματα η ηλικιακή ομάδα που έδωσε τις πιο θετικές απαντήσεις είναι αυτή των πολιτών ηλικίας άνω των 65 ετών. Ελαφρά διαφοροποίηση των νεανικών ομάδων καταγράφηκε μόνο στο ερώτημα που αφορά την εκτίμηση των πολιτών για το μέγεθος της μεταναστευτικής παρουσίας στη χώρα. Το 76% του πληθυσμού θεωρεί πως τα τελευταία δέκα χρόνια ο αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα είναι υπερβολικά μεγάλος. Η θέση αυτή είναι πλειοψηφική σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Το χαμηλότερο ποσοστό συμφωνίας εντοπίζεται στην κατηγορία των νέων 25-34 ετών (68,6%) ενώ η ομάδα νέων 17-24 ετών (72,6%)

⁷ Και ενδεχομένως για αυτόν τον λόγο δεν θα έπρεπε να ονομαστεί ακριβώς “συντηρητικό”, αλλά χρησιμοποιούμε προσωρινά εδώ αυτόν τον όρο, αναγνωρίζοντας τους περιορισμούς.

κινείται πιο κοντά στον γενικό πληθυσμό. Και στα τρία ερωτήματα δεν παρατηρήθηκε ιδιαίτερη διαφοροποίηση στις στάσεις των δυο φύλων, με τις γυναίκες να είναι ελαφρώς πιο θετικές (+3,4%) στην απευθείας απόκτηση της ελληνικής υπηκοότητας από τα παιδιά των νόμιμων μεταναστών.

Θα κλείσουμε αυτήν την παρουσίαση, με μια ερώτηση που μπορεί να θεωρηθεί εν μέρει αναστοχαστική. Η πλειοψηφία των πολιτών (67,9%) θεωρεί ότι οι σημερινοί νέοι δεν δείχνουν αρκετό σεβασμό στις παραδοσιακές ελληνικές αξίες. Όπως είχαμε σημειώσει στην [ανάλυση](#) βασικών στοιχείων της έρευνας, αυτές οι παραδοσιακές ελληνικές αξίες δεν ορίζονται στην έρευνα αλλά παρόλα αυτά η θέση αυτή συγκεντρώνει εύκολα πλειοψηφίες στους δυνητικούς ψηφοφόρους σχεδόν όλων των κομμάτων. Τι πιστεύουν οι ίδιοι οι νέοι, όμως, για τη στάση της νεολαίας απέναντι στις ασαφείς αυτές αξίες; Και σε αυτές τις κατηγορίες του δείγματος εμφανίζεται μια πλειοψηφία υπέρ της θέσης ότι η νεολαία δεν σέβεται τις παραδοσιακές αξίες, και μάλιστα με σχεδόν ίδιο ποσοστό (57,6% στους νέους ηλικίας 17-24 ετών και 57,9% στις νέες ηλικίας 25-34 ετών). Είναι, προφανώς, τα δυο χαμηλότερα ποσοστά μεταξύ των ηλικιακών κατηγοριών αλλά το γεγονός πως κι εδώ εμφανίζεται μια πλειοψηφία γεννά ερωτήματα. Είναι αποτέλεσμα ενός αναστοχασμού για τη συμπεριφορά τους ή τις στάσεις τους; Αναφέρονται σε κάποιους άλλους νέους εκτός από τον εαυτό τους; Είναι, δηλαδή, μια χειρονομία απόστασης από τη μερίδα των “ασεβών” νέων; Υποκρύπτει μια θετική ή μια αρνητική αξιολόγηση, ή υπάρχει ένας συνδυασμός απαντήσεων; Δεν τις σέβονται και αυτό είναι κακό ή δεν τις σέβονται και αυτό είναι καλό; Μια εμβάθυνση στο ζήτημα και μια περαιτέρω διερεύνηση της αντίληψης των νέων για τις “παραδοσιακές ελληνικές αξίες” θα μπορούσε να μας οδηγήσει σε μια χαρτογράφηση των δυνητικών και αναδυόμενων “σύγχρονων ελληνικών αξιών”.

Επίλογος

Επίλογος

Αυτό που γλαφυρά μας έδειξε η παραπάνω παρουσίαση και ανάλυση των ευρημάτων της “Ακτινογραφίας των Ψηφοφόρων” με άξονα την ηλικία είναι ότι δεν υπάρχει μια ομοιογενής νεολαία. Οι “νέοι/νέες” είναι μια ετερόκλητη ομάδα που ενσωματώνει αρκετές αντιθέσεις και αντιφάσεις.

Αυτό σημαίνει ότι η νεολαία δεν είναι απαραίτητα και συνολικά προοδευτική, είτε οικονομικά είτε κοινωνικά, όπως θέλει μια ορισμένη ανάγνωση της νεολαίας. Έχει, όμως, ένα διακριτό αντιδεξιό, αντι-νεοφιλελεύθερο, αντι-αυταρχικό ρεύμα. Το δε αντι-νεοφιλελεύθερο ρεύμα εντοπίζεται πολύ πιο έντονα στις ηλικίες 25-34 ετών, όπου υπάρχει και η συγκριτικά χαμηλότερη θετική αξιολόγηση του καπιταλισμού.

Οι νέοι/νέες 17-24 ετών διατηρούν τις αποστάσεις του από την τυπική θεσμική πολιτική, χωρίς όμως να είναι ακριβώς αμέτοχοι ή απύσες. Έχουν, επίσης, μια αισθητά πιο φιλοευρωπαϊκή στάση και μια εντελώς διαφορετική αντίληψη από το υπόλοιπο εκλογικό σώμα όσον αφορά τις αμυντικές δαπάνες και τις σχέσεις της χώρας με την Τουρκία.

Και οι δύο ομάδες απογοητεύονται βαθιά από τη λειτουργία της δημοκρατίας και του πολιτικού συστήματος σήμερα αλλά δεν οδηγούνται μαζικά σε μια αυταρχική κατεύθυνση. Και οι δύο ομάδες έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά ταύτισης με την έννοια του συστημισμού.

Η ομάδα, όμως, που αποκλίνει αισθητά και πιο συχνά από τον μέσο ψηφοφόρο είναι η κατηγορία των πολιτών 25-34 ετών, που περιλαμβάνει τους πιο νέους Millennials.⁸ Και αυτές οι διαφορές έχουν ουσιαστική πολιτική σημασία. Σε αυτήν την ηλικιακή κατηγορία εντοπίζεται η μικρότερη ικανοποίηση από τη δημοκρατία, παρατηρείται κατάρρευση της εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς (6 από τους 8 θεσμούς της έρευνας συγκεντρώνουν ποσοστά εμπιστοσύνης κάτω του 20%) και είναι πιο επιφυλακτική

⁸ Μπορούμε εύκολα να ισχυριστούμε ότι το συμπέρασμα αυτό αφορά το μέρος των millennials που εξετάζουμε (δηλαδή τους νέους και τις νέες 29-34 ετών). Παρόμοιες τάσεις εντοπίζονται συχνά -αν και όχι εξίσου συχνά- και στην επόμενη ηλικιακή κατηγορία (35-44 ετών) της έρευνας. Θα χρειαζόταν περαιτέρω διερεύνηση για να εξετάσουμε αν μπορεί να τεκμηριωθεί μια εσωτερική διαφοροποίηση στη γενιά των millennials ή αν τα συμπεράσματα μπορούν να γενικευθούν σε όλη την ομάδα.

με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η ηλικία εκτιμά περισσότερο πως είναι χρήσιμη η διάκριση Αριστερά-Δεξιά, λίγο πάνω από ένας στους τέσσερις δηλώνει αντισυστημικός και άθεος.

Αυτή η ηλικιακή κατηγορία φαίνεται να υιοθετεί και να διατηρεί υψηλές κοινωνικές, προοδευτικές ή ανθρωπιστικές αξίες αλλά ταυτόχρονα αυτό το αξιακό υπόβαθρο έχει συναντηθεί με την έντονη δυσπιστία και απογοήτευση από το πολιτικό σύστημα. Οι πολιτικές εκφράσεις αυτού του κράματος, μια εκ των οποίων μπορεί να είναι ένα ιδιότυπο είδος πολιτικού κυνισμού, που εμφανίστηκε σε ορισμένες ερωτήσεις της έρευνας, οφείλουν να μας απασχολήσουν σοβαρά, ιδιαίτερα όσο η γενιά των Millennials μετακινείται προς το κέντρο της εκλογικής διαδικασίας.

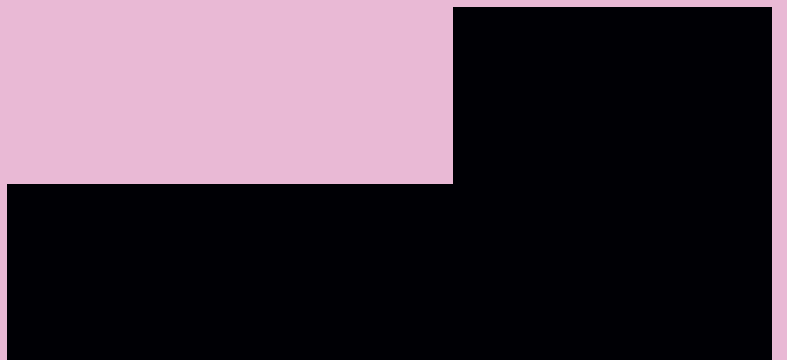
Αναφορές:

Αναφορές

Kaltwasser, C. R.(2024). Concluding remarks and lessons for social democracy. Στο C.R. Kaltwasser κ. ά. (επιμ.). The transformation of the mainstream right and its impact on (social) democracy, σ. 154-164. Policy Study. April 2024. Brussels: FEPS-Foundation for European Progressive Studies.

Koumpias, A.M., Martinez-Vazquez, J. and Leonardo, G. (2021). Trust in government institutions and tax morale., FinanzArchiv, 77(2), σ. 117–140. doi:10.1628/fa-2021-0006.

**Research ON
ETERON**